

NYT SE TOIMII TAAS!

Monialainen verkostoyhteistyö ja sen edellytykset

Leppämäki Marita

Opinnäytetyö
Toukokuu 2012
Sosiaali- ja terveysalan ylempi
ammattikorkeakoulututkinto
Tampereen ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaali- ja terveystieteiden ylempi ammattikorkeakoulututkinto

MARITA LEPPÄMÄKI

Nyt se toimii taas!

Monialainen verkostoyhteistyö ja sen edellytykset

Opinnäytetyö 71 sivua, joista liitteitä 2 sivua

Toukokuu 2012

Nyrkit savessa on monialainen verkostoyhteistyöryhmä, joka toimii Nokian kaupungissa. Työryhmän tavoitteena on edistää nokialaisten nuorten hyvinvointia ja ehkäistä syrjäytymistä. Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, mitä monialainen verkostoyhteistyö on ja mitkä ovat sen edellytykset. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää Nyrkit savessa -työryhmän olemassa olevia käytänteitä ja tuottaa kehitysehdotus, jonka rakentamisessa on pyritty huomioimaan monialaisen verkostoyhteistyön edellytykset sekä Nyrkit savessa -työryhmän toiminnalle asetetut tavoitteet.

Opinnäytetyön teoreettisina lähtökohtina olivat monialaista verkostoyhteistyötä käsitteinä ja ammattikäytäntönä käsittelevät aikaisemmat tutkimukset, loppuraportti monialaisista ja verkostomaisista työtavoista lasten ja nuorten palveluissa sekä aiheeseen liittyvä kirjallisuus.

Tutkimusmenetelmä oli laadullinen, case-tyyppinen toimintatutkimus. Aineiston kerääminen toteutettiin Open Space -menetelmällä. Open Spacen toteutukseen osallistuivat nokialaisen monialaisen Nyrkit savessa -työryhmän toimijat. Kerätyn aineiston analyysitapana käytettiin teoriaohjaavaa sisällönanalyysia. Tutkimustulokset perustuvat teoreettiseen ja empiiriseen tutkimustiedon sekä toimintatutkimusta ohjanneen viitekehyksen vuoropuheluun.

Monialaisella verkostoyhteistyöllä tarkoitetaan eri sektoreilla, erilaisilla toimialoilla toimivien asiantuntijoiden toteuttamaa toimintaa yhteisten päämäärien saavuttamiseksi. Monialaisen verkostoyhteistyön edellytyksiksi voidaan tutkimuksen perusteella määrittellä 1. yhteinen, määritelty tavoite 2. toiminnan tavoitteeseen nähden oikea kohderyhmä 3. ennaltaehkäisevä, konkreettinen ja tiedottava toimintatapa sekä 4. luottamuksellisuus sekä oikeutus ja mahdollisuus toiminnan toteuttamiseen.

Avainsanat: monialainen, yhteistyö, verkosto, nuori, syrjäytyminen

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Master's Degree Programme in Social Services

MARITA LEPPÄMÄKI

Now It Is Working Again!

The Multiagency Network Cooperation and Its Operational Preconditions

Master's Thesis 71 pages, appendices 2 pages

May 2012

Nyrkit savessa is a multiagency network cooperation team that operates in the town of Nokia. The aim of the team is to promote youth welfare and prevent social exclusion in the area. The objective of the study was to find out what multiagency network cooperation is and what its operational preconditions are. The purpose of this study was to develop the existing practices of the Nyrkit savessa network team and produce a development proposal which is based on the general operational preconditions of multi-agency network cooperation and the goals that have been set for the team.

Previous studies about multiagency network cooperation as a concept and a professional practice, a final report about multi-agential and networked work methods in children and youth services, and other pieces of literature about the issue form the theoretical underpinnings of the study.

A qualitative, case-based action research method was utilized in this study. The data was collected via the Open Space method. Members of the Nyrkit savessa network team participated in the Open Space event. The purpose of the Open Space event was to find out how the participants defined the operational preconditions of multi-agency network cooperation. The data were analyzed using theory-directed content analysis. The results of this study are based on a dialogue between theoretical and empirical research results and the framework of the action research.

Multi-agency network cooperation is multi-sectoral action carried out by professionals in order to reach common goals. According to the results the operational preconditions of multi-agency network cooperation are 1. common and clearly defined aims 2. a target group that is appropriate in relation to the activity and its aim 3. preventative, concrete, and informative course of action 4. confidentiality and the right and possibility for action.

Keywords: multi-agency, cooperation, network, adolescent, displacement

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TUTKIMUKSEN TAVOITE	8
3 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	10
3.1 Monialainen yhteistyö käsitteenä ja ammattikäytäntönä	11
3.2 Verkostotyö käsitteenä ja ammattikäytäntönä	16
3.3 Poikkihallinnollisuus käsitteenä ja ammattikäytäntönä	18
4 TUTKIMUKSEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ.....	21
4.1 Case – tyypinen toimintatutkimus.....	21
4.2 Nokian kaupunki	22
4.2.1 Nokian kaupungin strategia ja visio.....	23
4.2.2 Lasten ja nuorten hyvinvointiohjelma 2016 ja lastensuojelusuunnitelma.....	24
4.2.3 Nuorisolain uudistus	25
4.3 Nyrkit savessa – työryhmä	26
4.3.1 Nyrkit savessa – työryhmän toiminta kehittämisen kohteena.....	27
4.3.2 Tilannearvio Nyrkit savessa – työryhmän toiminnasta.....	28
4.3.3 Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointipalveluiden hallinnollinen linjaustyöryhmä (PAVE).....	31
5 TUTKIMUSMENETELMÄNÄ OPEN SPACE.....	33
5.1 Open Space.....	33
5.2 Kehittämisen prosessin toteutus.....	36
5.3 Opinnäytetyön aineisto ja sen analysointi.....	39
6 TUTKIMUSTULOS	41
6.1 Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan tavoite.....	41
6.2 Nyrkit savessa – työryhmän kohderyhmä	45
6.3 Nyrkit savessa – työryhmän toimintatapa	46
6.4 Muut Nyrkit savessa – työryhmän toimintaan liittyvät edellytykset	49
6.5 Yhteenveto: Kehitysehdotus Nyrkit savessa – työryhmän toiminnasta.....	51
7 POHDINTA	62
7.1 Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan kehittyminen.....	62
7.2 Tutkimusmenetelmälliset näkökohdat	65
LÄHTEET	67
LIITTEET	70
Liite 1: Open Space - kehittämistilaisuuden kutsu ja ohjelma	70

1 JOHDANTO

Huoli nuorten syrjäytymisen lisääntymisestä on kasvanut. Kasvanut huoli nuorten tilanteesta on synnyttänyt yhteiskunnassa erilaisia toimia, joilla pyritään ehkäisemään syrjäytymistä. Yhteiskunnassa on rakennettu tukiverkkoja, joilla pyritään edistämään nuorten hyvinvointia ja ehkäisemään syrjäytymistä. Nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä tarvitaan toimivaa yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Vastuu nuorten syrjäytymisen ehkäisemisestä tulisi ulottua kaikille hallinnon aloille ja toimijoille.

Nuorten syrjäytymiskehitykseen on pyritty vaikuttamaan niin valtakunnallisesti kuin paikallisesti. Valtakunnan tasolla nuorten hyvinvointiin ja syrjäytymisen ehkäisemiseen on pyritty vaikuttamaan lainsäädännöllä sekä ohjelmilla, joissa lasten- ja nuorten hyvinvointiin liittyviä kysymyksiä käsitellään laaja-alaisesti eri ministeriöiden toimialoilla (Aaltonen ym. 2011, 15). Paikallisella tasolla nuorten hyvinvoinnin edistämiseen liittyviä toimenpiteitä on kirjattu mm. lasten ja nuorten hyvinvointiohjelmiin ja lastensuojelusuunnitelmiin, jotka perustuvat kuntien strategiaan ja visioihin. Ohjelmien ja suunnitelmien sisältämien toimenpiteiden toteuttamiseen ovat paikallisella tasolla osallistuneet sekä julkisen että yksityisen sektorin toimijat.

Viimeisimpiä toimenpiteitä, joita nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi on käynnistetty, on nuorten yhteiskuntatakuu, joka on yksi hallituskauden 2011–2015 kärkihankkeista. Yhteiskuntatakuun on tarkoitus estää nuorten syrjäytymistä työelämästä. Nuorten yhteiskuntatakuu toteutetaan monialaisena yhteistyönä. Keskeisiä toimijoita ovat työ- ja elinkeinoministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö. Yhteiskuntatakuun tavoitteena on turvata nuorille työ-, harjoittelu-, opiskelu-, työpajatai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi joutumisesta. (Kangaspunta 2012.)

Nuorten syrjäytymisellä on sekä taloudelliset että inhimilliset vaikutukset. Nuoren syrjäytymisestä yhteiskunnalle aiheutuvista kustannuksista on esitetty erilaisia arvioita. Valtiontalouden tarkastusvirasto on laskenut, että yhden nuoren syrjäytymisestä aiheutuu taloudellisena menetyksenä yhteiskunnalle 27 500 € vuodessa (Wallden 2011). Opetusministeriön laskelmien mukaan jokainen syrjäytynyt nuori maksaa yhteiskunnalle 1,2 miljoonaa euroa (Koponen 2011). Syrjäytymisen taloudellinen menetys on siis merkit-

tävä, mutta se ei vielä kerro niistä henkilökohtaisista kärsimyksistä, joita syrjäytyneelle nuorelle itselleen tilanteesta aiheutuu.

Nuorten syrjäytymiskehityksen ehkäisemiseksi on tärkeää, että jokaisella nuorella on mahdollisuus onnistuneeseen urapolkuun. Keinot syrjäytymisvaarassa olevien nuorien systemaattiseen ohjaukseen ohenevat peruskoulun päättymisen jälkeen. Syrjäytymisen ehkäisemiseksi on tärkeää, että nuorella on mahdollisuus tarvitsemaansa ohjaukseen ja tukeen myös perusopetuksen päättymisen jälkeen. Koulutuksellisen syrjäytymisen ehkäisemiseksi olisi tärkeää, että kaikissa koulutuksen nivelvaiheissa nuorella olisi mahdollisuus riittävään tukeen ja ohjaukseen. Nuorten ohjaaminen ja tukeminen edellyttää koordinoitua ja yhteistyötä, jotta nuori saa tarvitsemansa ohjauksen ja tuen jatkosuunnitelmiin varten.

Osalle nuorista realistinen jatkosuunnitelma ei välttämättä löydy toisen asteen opinnoista, vaan heille pyritään räätälöimään yksilöllisiä urapolkuja mm. nuorten työpajoille, perusopetuksen lisäopetukseen, kansanopistoihin tai valmentaviin ja ohjaaviin opintoihin. Osa nuorista ei kuitenkaan kiinnity perusopetuksen jälkeisiin opintoihin tai keskeyttää ne. Ne nuoret, jotka eivät syystä tai toisesta onnistu koulutuksen siirtymävaiheissa tai keskeyttävät toisen asteen opinnot, tarvitsevat tehostettua ohjausta jatkopolkujen suunnittelussa. Riittävän varhaisella nuorten tukemisella on mahdollisuus ehkäistä nuorten ongelmien kasvamista ja monimuotoistumisesta sekä syrjäytymistä.

Uudistuneen nuorisolain (693/2010) velvoitteet monialaisten nuorten ohjaus- ja palveluverkostojen luomiseen kunnissa on vauhdittanut yhteistyöverkostojen rakentamista ja kehittämistä. Nuorten palvelu- ja ohjausverkostojen kehittämiseen kunnissa ovat omalta osaltaan vaikuttaneet myös kuntien strategioihin pohjautuvien lasten ja nuorten hyvinvointiohjelmien ja lastensuojelusuunnitelmien laatiminen.

Suomen tasavallan presidentin Sauli Niinistön mukaan nuorten syrjäytyminen on yhteinen ongelma. Monialainen yhteistyö ja sen kehittäminen kunnissa on keskeinen uusi menetelmä lasten ja nuorten tukemisessa (Aaltonen ym. 2011, 15). Monialainen yhteistyön onnistuminen ei kuitenkaan ole itsestäänselvyys. Monialaisen yhteistyöverkostojen toimintaedellytyksiä ovat tutkineet väitöskirjoissaan ja niihin liittyvissä osajulkaisussa mm. Mirja Määttä (2004a, 2004b, 2005, 2006, 2007) ja Seija Nykänen (2010) sekä Atkinson & comp. (2002). Monialaisen yhteistyön dilemmaa on lisäksi käsitelty tuoreessa

Monialaiset ja verkostomaiset työtavat lasten ja nuorten palveluissa – loppuraportissa (2011) sekä aihetta käsittelevässä kirjallisuudessa.

Monialaisen yhteistyön kehittäminen liittyy syrjäytymisen lisäksi myös huoleen työvoiman riittävydestä. Jokainen nuori tulisi saada mukaan työ- ja yhteiskuntaelämään. (Aaltonen ym. 2011, 15.) Tällä hetkellä Suomessa on 40 000 työn ja koulutuksen ulkopuolella olevaa alle 29 -vuotiasta nuorta, joilla on pelkkä perusopetusohja (Ihalainen 2011). Nokian kaupungissa on tuoreimpien arvioiden mukaan n. 100 nuorta vailla koulutus- ja työpaikkaa (Helne 2011).

On yleisesti todettu, että ammattikoulutuksen puuttumisella on vahva yhteys nuorten ongelmien monimutkaistumiseen ja syrjäytymiskehitykseen. Tilanne on kuitenkin muuttumassa, sillä myös ammattikoulutettujen, ilman työ- tai jatko-opiskelupaikka olevien nuorten määrä on huolestuttavasti lisääntynyt. Ammattikoulutus ei siis näyttäisi täysin estävän nuorten syrjäytymiskehitystä, vaikka sen puuttumisella siihen vahva yhteys nuorten syrjäytymiseen onkin havaittavissa. Nuorten syrjäytymiskehitykseen vaikuttavat monenlaiset tekijät. Nuorten ongelmien monimutkaistuminen onkin haastanut moniammatillisen yhteistyömuodot kunnissa. Nuorten tukemiseen ja ohjaamiseen on tarvittu poikkialueellista, monialaista verkostoyhteistyötä.

Nyrkit savessa – on monialainen verkostoyhteistyöryhmä, joka toimii Nokian kaupungissa. Työryhmän tehtävänä on nokialaisten lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen. Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tarkistaa Nyrkit savessa – verkostoyhteistyöryhmän toiminnan tavoitetta, kohderyhmää ja toimintatapa siten, että ne vastaisivat paremmin niihin tarpeisiin ja odotuksiin, joita työryhmän toiminnalle on asetettu. Työryhmän kehittämisen lähtökohtana on tilannearvio työryhmän toiminnasta ja tavoitteena kehitysehdotuksen tuottaminen. Kehittämistä ohjaavat uudistunut nuorisolaki (693/2010), Nokian kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointiohjelma 2016 ja sitä tarkentava lastensuojelusuunnitelma, aikaisemmat aiheesta tehdyt tutkimukset, kirjallisuus sekä opinnäytetyöhön sisältyvä toiminnallinen, case -tyyppinen tutkimus. Toiminnallinen case -tyyppinen tutkimus on toteutettu Open Space menetelmällä. Tarkoituksena on ollut selvittää, miten Nyrkit savessa – työryhmän toimijat määrittelevät toimintaedellytyksensä.

2 TUTKIMUKSEN TAVOITE

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tarkastella monialaista verkostoyhteistyötä toimintana sekä sen edellytyksiä. Yhteistyötä monialaisissa yhteistyöverkostoissa tarkastellaan tässä opinnäytetyössä sekä laajemmin aikaisempien tutkimusten ja kirjallisuuden valossa että konkreettisemmin case – tyyppisen toimintatutkimuksen näkökulmasta. Case – tyyppisen toimintatutkimuksen tavoitteena on kehittää monialaisen Nyrkit savessa - työryhmän toimintaa Nokian kaupungissa.

Opinnäytetyön tavoitteena on pyrkiä löytämään vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Mitä tarkoittaa monialainen verkostoyhteistyö ja mitkä ovat sen edellytykset?
2. Miten Nyrkit savessa – työryhmän toimijat määrittelevät toimintaedellytyksensä?

Tutkimusongelma 2 tarkentuu seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Mikä on työryhmän toiminnan tavoite?
2. Mikä on työryhmän kohderyhmä?
3. Millainen on työryhmän toimintatapa?
4. Mitä ovat muut työryhmän toiminnassa huomioitavat seikat?

Case – tyyppisen toimintatutkimuksen tavoitteena on kehittää Nyrkit savessa – työryhmän olemassa olevia käytänteitä (muutospyrkimys) ja tuottaa kehitysehdotus, jonka rakentamisessa on pyritty huomioimaan monialaisen verkostoyhteistyön edellytykset sekä Nyrkit savessa – työryhmän toiminnalle asetetut tavoitteet.

Kehitysehdotukselle on olemassa tilaus ja sitä on mahdollisuus hyödyntää, kun Nokian kaupungin lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointipalveluiden hallinnollinen linjaustyöryhmä (PAVE) tarkistaa Nyrkit savessa – työryhmän toimintatapaa ja toiminnan tavoitteita Nokian kaupungissa.

Kehittämisen lähtökohtana ovat Nyrkit savessa – työryhmän toiminnasta tuotettu tilannearvio. Tilannearvio pohjautuu Nyrkit savessa - työryhmän toimijoiden käsityksiin työryhmän nykyisen toiminnan vahvuuksista, heikkouksista, uhista ja mahdollisuuksista se-

kä toiminnan kehittämishaasteista. Kehittämistyötä ohjaavien kysymykset perustuvat Nyrkit savessa – työryhmän kokouksessa toteutettuun tilannearvion käsittelyyn (validointi).

Kehittämistyön tavoitteena on selkiyttää nykyisen Nyrkit savessa – työryhmän tarkoitusta ja asemaa Nokian kaupungin nuorten ohjaus- ja palveluverkostossa sekä työryhmän suhdetta hallinnollisen linjaustyöryhmän (PAVE) tehtäviin ja toimintaan. Yksi merkittävimmistä kehittämistyön tavoitteista on lisäksi Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan kehittymisen kautta saavutettu laadukkaampi ja tehokkaampi sekä tarkoituksenmukaisempi toimintatapa, jolla pystytään lisäämään nokialaisten nuorten hyvinvointia ja vähentämään syrjäytymistä.

3 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

Monialaisen verkostoyhteistyöhön liittyviä teemoja ovat väitöskirjoissaan ja niihin liittyvissä osatutkimuksissa sekä artikkeleissa käsitelleet mm. Seija Nykänen (2010) ja Mirja Määttä 2004a, 2004b, 2005, 2006, 2007, 2010). Monialaista yhteistyötä ovat lisäksi tutkimuksessaan käsitelleet Atkinson & comp. (2002). Sektoritutkimuksen neuvottelukunnan loppuraportti (2011) Monialaiset ja verkostomaiset työtavat lasten ja nuorten palveluissa II osaan on koottu monialaisesta yhteistyöstä saatuja kokemuksia (Nousiainen ym. 2011). Nuorten hyvinvointiin ja monialaiseen yhteistyöhön liittyviä hyviä käytäntöjä on käsitelty Kimmo Aaltosen (2011) toimittamassa Nuorten hyvinvointi ja monialainen yhteistyö kirjassa. Monialaista yhteistyötä ja sen edellytyksiä ovat myös laajasti käsitelleet kirjallisuudessa mm. Isoherranen, Rekola ja Nurminen (2008), Järvensivu, Nykänen ja Rajala (2010) ja Mönkkönen (2007). Tässä opinnäytetyössä tavoitteena on näiden tutkimuksien, kirjallisuuden ja kokemusten valossa pyrkiä tarkastelemaan monialaista verkostoyhteistyötä ja sitä, mitä yhteistyö edellyttää.

Tutkija Mirja Määttä (2007) väitöskirjassa tarkastellaan yhteisen verkoston muodostumisen mahdollisuuksia tapaustutkimuksena lasten ja nuorten syrjäytymistä ehkäisevien poikkihallinnollisten ryhmien näkökulmasta. Väitöskirjaan liittyvät osajulkaisut käsittelevät moniammatillisten ryhmien toimintaideoita sekä moniammatillisten tiimien toimintaa nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä. (Määttä 2004a, 2004b 2005, 2006.)

Määttä (2010) on tutkinut lisäksi lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyvää suunnittelua kunnissa. Kuntien lasten ja nuorten hyvinvointipoliittista suunnittelua ohjataan uudistetuissa lastensuojelulaissa. Suunnitelmien tavoitteena on edistää lasten ja nuorten hyvinvointia, kehittää monialaisia lastensuojelun palveluja ja huolehtia niiden resursoinnista. Tutkimusta käsittelevässä artikkelissa tarkastellaan suunnittelun toteuttamista viidessä tapaustutkimuskunnassa. (Määttä 2010, 243.)

Monialaiset ja verkostomaiset työtavat lasten ja nuorten palveluissa – loppuraportti (2011) tarkastelee nuorten ohjaus- ja palveluverkostoja. Tutkimuksen tehtävänä on ollut monialaisen nuorten ohjaus- ja palveluverkoston nykytilanteen kartoittaminen. (Nousiainen ym. 2011, 41.)

Kimmo Aaltosen (2011) toimittamassa Nuorten hyvinvointi ja monialainen yhteistyö – kirjassa käsitellään kokonaisvaltaisesti monialaiseen yhteistyöhön ja nuorten elinoloihin liittyviä lakeja ja niiden perusteita. Kirjassa on lisäksi kuvailtu monialaisen yhteistyön toimintamalleja. (Aaltonen ym. 2011, 5-7.)

3.1 Monialainen yhteistyö käsitteenä ja ammattikäytäntönä

Moniammatillisuuden käsitteellä tarkoitetaan ammattilaisten välistä suunnittelua, tavoitteiden määrittelyä ja yhteisen työn koordinoimista. Moniammatillisuus voidaan ymmärtää eri organisaatioita edustavien työntekijöiden kohtaamisena ja työskentelynä yhteisen työn kohteen parissa. (Nykänen 2010, 54, 59.) Moniammatillisella yhteistyöllä pyritään tietojen, taitojen, tehtävien, kokemusten ja/tai toimivallan jakamisella jonkin yhteisen päämäärän saavuttamiseen. (Määttä 2007, 15.)

Moniammatillinen yhteistyö voidaan määritellä eri työntekijäryhmien organisaatioiden sisällä ja/tai niiden välillä tapahtuvaksi toiminnaksi. Yhteistyö voi olla satunnaista tai sillä voi olla vakiintunut muoto. Yhteistyö voi olla luonteeltaan ammattirooleissa pitäytävää tai uutta synteesimäistä ajattelutapaa etsivää. Moniammatillisen yhteistyön – käsitteellä viitataan laajaan toimintojen joukkoon, jossa eri ammatteja edustavat ihmiset tavalla tai toisella ottavat toistensa olemassaolon huomioon ja kohtaavat toisiaan. (Määttä 2007, 15–16.)

Moniammatillinen yhteistyö – käsite on yleinen suomenkielinen sanapari, jolla tarkoitetaan eri ammattikuntien yhteistyötä (Määttä 2007, 15). Käsitettä moniammatillinen käytetään julkisella sektorilla eri merkityksessä kuin yksityisellä. Yksityinen sektori tarkoittaa termillä monitaitoista osaajaa. Julkisella sektorilla käsite kuvaa eri toimialojen edustajien yhteistyötä. (Lybeck & Wallden 2011, 26.)

Viranomaisten yhteistyötä kutsutaan yleisesti moniammatilliseksi yhteistyöksi. Moniammatillisen yhteistyön käsitteessä korostuu ammattiosaaminen. Moniammatillisuudessa on lähtökohtaisesti kysymys samasta asiasta kuin nykyisessä monialainen yhteistyö – käsitteessä, mutta monialainen yhteistyö kuvaa toiminnan luonnetta selkeämmin ja laajemmin. (Lybeck & Wallden 2011, 27.)

Monialaisen yhteistyön – käsitteellä on haluttu laajentaa toiminta eri sektoreiden ja toimialojen yhteistyöksi. Lisäksi käsitteen määrittelyssä korostetaan sitä, että kyse ei ole eri ammattiryhmien välisestä yhteistyöstä saman sektorin sisällä. Yhteistyössä on kysymys siitä, että kukin viranomainen edustaa sitä toimialaa, jolla työskentelee, ja sitä työkokemuksista, jota on työurallaan kartuttanut. Monialaisessa viranomaisyhteistyössä kohtaavat sekä sektorien palvelut että niissä oleva ammattitaito. (Lybeck & Wallden 2011, 27.)

Uudistetun nuorisolain (693/2010) säännöksissä määritellään monialainen yhteistyö, jolla tarkoitetaan paikallistasolla toteutettavaa eri toimialojen asiantuntijoiden yhteistyötä. Määrittelyn mukaan monialaisessa yhteistyössä on mukana sekä kunnalliset että valtion viranomaiset. Lisäksi kirkon paikallisviranomaiset voivat osallistua monialaiseen yhteistyöhön. (Lybeck & Wallden 2011, 25, 27.)

Monialainen yhteistyö koskee nuorisolain (693/2010) tasolla vain viranomaisia. Yksityisillä palveluiden tuottajilla ei ole julkisen palveluiden tarjoamisesta vastaavaa lakiin perustuvaa toimintavelvoitetta kuin viranomaisilla. Nuorisolain uudistuksessa (639/2010) säädetään eri toimialojen viranomaisille velvoitteita nuorten julkisten palveluiden järjestämisestä ja toimeenpanosta. Lain mukaan monialaiseen yhteistyöhön osallistumiseen veloitetaan vain viranomaiset. Yhteistyön toteuttamista kuitenkin täydentää vuorovaihtus nuorille palveluja tarjoavien yksityisten palveluntuottajien kanssa. (Lybeck & Wallden 2011, 26.)

Olen tässä työssäni päätenyt käyttämään monialaisen yhteistyön -käsitettä. Monialaisuuden käsite kuvaa mielestäni parhaiten Nyrkit savessa – työryhmän toimintaa. Nyrkit savessa – työryhmä on rakentunut eri sektoreilta olevien, eri toimialojen toimijoista. Työryhmässä on toimijoita sekä julkiselta että yksityiseltä sektorilta.

Monialaisten yhteistyöryhmien toiminta voi perustua lainsäädäntöön. Lakisääteisiä monialaisia yhteistyöryhmiä kunnissa ovat mm. nuorten ohjaus- ja palveluverkostot, lastensuojelun asiantuntijaryhmät ja kuntoutuksen asiakasyhteistyöryhmät. Lastensuojelun asiantuntijaryhmien toimintaa säätelee lastensuojelulaki (417/2007, § 14). Kuntoutuksen asiakasyhteistyöryhmän toiminta pohjautuu Kuntoutuksen asiakasyhteistyöstä annettuun lakiin (497/2003, 5§). (Määttä 2011.)

Kunnissa on myös erilaisia lasten ja nuorten parissa toimivia monialaisia yhteistyöryhmiä. Viime aikoina kunnissa on käynnistetty lisäksi monialaisia hyvinvoinnin seuranta- ja ohjelmatyöryhmiä, joiden tehtävänä on mm. lasten ja nuorten hyvinvointiohjelmien laatiminen. Osa kuntien monialaisilta yhteistyöryhmistä on tehtävä- ja organisaatiokoh- taisia (oppilashuoltotyöryhmät, nivelvaiheen työryhmät). Kunnissa voi myös olla erilai- sia projektityöryhmiä tai – verkostoja. (Määttä 2011.)

Nuorisolain (72/2006) 7a§ mukaan kunnissa on oltava nuorten ohjaus- ja palveluverkos- to paikallisten viranomaisten monialaisen yhteistyön yleistä suunnittelua ja toimeenpa- non kehittämistä varten. Ohjaus- ja palveluverkosto koostuu opetus-, sosiaali- ja terve- ys- ja nuorisotoimen sekä työ- ja poliisihallinnon toimijoista. Lisäksi verkostoon voi kuulla puolustushallinnon ja muiden viranomaisten edustajia. Verkosto toimii vuoro- vaikutuksessa nuorten palveluja tuottavien yhteisöjen kanssa.

Toiminta monialaisissa yhteistyöryhmissä voi perustua toiminnan koordinointiin, tiedot- tamiseen sekä päätöksentekoon vaikuttamiseen (Määttä 2011). Työryhmän toiminnan tavoitteena voi olla esimerkiksi päätöksien tekeminen tai asiakkaiden neuvominen. Työ- ryhmä voi toimia itsenäisesti tai koordinoida toimintaa ja palveluja. Toiminnan tavoit- teena voi olla palveluiden parantaminen, asiakkaiden tukeminen tai ongelmien ennalta- ehkäiseminen. (Atkinson & comp. 2002, 27.)

Tutkimusten (Määttä 2007; Atkinson & comp. 2002) mukaan monialaisilla yhteistyö- ryhmillä on erilaisia tehtäviä. Määttä (2007, 16) tutkimuksessa monialaisen yhteistyö- ryhmän tehtävät liittyvät erityisesti syrjäytymisen ehkäisemiseen. Monialaisen yhteis- työn tehtävät voivat liittyä myös toiminnan suunnitteluun, johtamiseen, ohjaukseen, koordinointiin, tietojen keräämiseen ja niiden päivittämiseen tai toimintatapojen ja - mallien luomiseen ja juurruttamiseen. (Atkinson & comp. 2002, 27.)

Yksi monialaisen yhteistyöryhmän tehtävistä on päätöksentekoon vaikuttaminen. Usein monialaisten yhteistyöryhmien tehtävänä on erilaisten tapausten (case) käsittely, jotka voivat liittyä tilanteiden seurantaan ja tiedottamiseen, työnjaosta sopimiseen tai asiakas- keskeiseen neuvotteluun. Monialaisten yhteistyöryhmien tehtävänä voi olla myös työn- ohjauksellinen tai ammatillisen keskustelun tai tuen mahdollistaminen. (Määttä 2011.) Monialaisen työskentelyn tehtävät voivat liittyä myös toimijoiden laaja-alaisen osaami-

sen kasvattamiseen ja jaksamisen lisäämiseen. (Isoherranen, Rekola & Nurminen 2008, 34.)

Monialaisen yhteistyön hyödyllisyyttä voidaan tarkastella erilaisista näkökulmista. Monialaisen yhteistyöllä voidaan kehittää toimivia käytäntöjä ja tarkoituksenmukaisia palveluita. Monialaisella yhteistyöllä voidaan lisätä asiakkaiden palvelu- ja hoitoketjujen sujuvuutta, tehostaa koordinoitua, lisätä vaikuttavuutta ja saada aikaan säästöjä. (Määttä 2011.) Monialaisen yhteistyö hyödyttää myös ammattilaisia. Monialainen yhteistyö lisää toiminnan tehokkuutta ja joustavuutta, parantaa tiedonkulkua, mahdollistaa uusien innovaatioiden syntymistä sekä vahvistaa työssä jaksamista. Monialainen yhteistyö on myös keino tehdä yksin tehty työ näkyväksi. (Määttä 2011.)

Asiakas hyötyy monialaisesta yhteistyöstä monin tavoin. Monialainen yhteistyö ei kuitenkaan automaattisesti tarkoita hyvää palvelua asiakkaalle (Määttä 2007, 216). Monialaisen yhteistyön avulla asiakkaan palvelutarpeita on mahdollista tarkastella kokonaisvaltaisesti, palveluja yhteen sovittaen. Monialaisen yhteistyön avulla resurssit asiakkaan auttamiseksi lisääntyvät. Toiminnalla vahvistetaan asiakkaan turvaverkkoa ja saattavaihto asiakasprosessissa onnistuu samalla kun ns. luukuttaminen vähenee. (Määttä 2011.)

Tutkimusten ja kirjallisuuden mukaan monialaisen yhteistyön onnistumisen edellytyksinä ovat toimijoita yhdistävä yhteinen huoli ja tahtotila sekä tavoite ja arvot. Yhteistyön onnistumista edesauttaa myönteinen asenne, toiminnan suunnitelmallisuus, dialogisuus sekä konkreettinen tehtävä ja toiminnan kohde, josta toimijat kokevat myös saavan hyödyn oman työnsä näkökulmasta tarkasteltuna. Vaikka eri toimijoiden asiakkaat, toimintatavat, resurssit ja tavoitteet ovat erilaisia, yhteisen tahtotilan ja tavoitteen muodostaminen on toiminnan kannalta tärkeää. Yhteisen tiedon ja ymmärryksen etsiminen ja rakentaminen perustuu tasavertaiseen, vuorovaikutukselliseen kohtaamiseen. Onnistunut monialainen yhteistyö edellyttää aikaa sekä mahdollisuutta (rakenteelliset puitteet) tutustua toisten työhön ja avata käsitteitä yhdessä. Vaikka tiedon lähtökohtana on kunkin työntekijän asiantuntijatieto, tavoitteena on, että yhteistyössä mahdollistuu moniäänisyys ja sen sietäminen sekä dialogisuus. Moniammatillisen työn ytimenä voidaankin pitää yhteiseksi koettua, jaettua tietoa. (Määttä 2007, 31; Määttä 2011; Nykänen 2010, 54, 56–57, 59.; Isoherranen ym. 2008, 156.)

Monialainen yhteistyö edellyttää toimijoiden oman toimialan palveluiden sekä toimivallan ja rajojen tuntemista sekä tietoa muiden toimialojen toiminnasta. Toimijoilla tulisi olla myös ymmärrys eri toimijoiden työn sisällöstä ja ydintehtävistä (Isoherranen ym. 2008, 42–44). Yhteistyötä parantaa lisäksi toimijoiden laaja osaaminen ja työkokemus. Toimiva ja sujuva yhteistyö edellyttää lisäksi uskallusta ja rohkeutta kyseenalaistaa omaa aikaisempaa tekemistään. Yhteistyö perustuu keskinäiseen luottamukseen ja toisen ammattitaidon kunnioittamiseen sekä vaatii uudenlaista asennetta yhteistyön tekemiseen. (Lybeck & Wallden 2011, 27.)

Monialaisen yhteistyöryhmän toiminnanehtoja on se, että käsiteltävien ongelmien ja toiminnan tulee olla konkreettisia, ja niistä pitäisi työryhmässä olla samansuuntainen tulkinta. (Määttä 2011.) Työryhmällä tulisi olla lisäksi realistinen näkemys toimintansa mahdollisuuksista (Määttä 2005, 215.) Toiminnan ehtona voidaan pitää myös sitä, että ryhmän jäsenet hyväksyvät työhön kuuluvat, lakeihin perustuvat valta- ja vastuuasetelmat eli jonkinasteisen hierarkian. Ryhmällä tulee olla selkeä institutionaalinen konteksti ja sen tehtävänä on seurata toimintansa vaikutuksia. (Määttä 2011.)

Monialaisen yhteistyön mahdollisuudet ovat siis moninaiset. Monialaisten yhteistyöverkostojen toiminta ei kuitenkaan aina ole täysin ongelmaton. Monialaiseen yhteistyön liittyy myös vaikeuksia. Voidaan todeta, että tieto on valtaa ammattilaisille, mikä voi muodostua mahdolliseksi ongelmaksi monialaisessa yhteistyössä. Lisäksi monialaisen yhteistyöverkoston toiminnan ja palvelun kyseenlaistaminen voi muodostua hankalammaksi kuin yhden ammattilaisen toimien epäily. Yhteistyötä saattaa vaikeuttaa lisäksi ammattikuntien eroavat kielet ja kulttuurit ja tietosuojaa koskevat kysymykset. Monialaisista yhteistyöryhmistä voi myös kehittyä eri hallinnonalojen ja ammattikuntien välinen kilpailu- ja taistelukenttä, missä kilpaillaan resursseista, vallasta, arvostuksesta ja reviiireistä. Monialaisten yhteistyöryhmien toiminnan esteitä voivat olla lisäksi liian yleisluonteinen tavoite, ryhmän sisäiset, kilpailevat orientaatiot, työntekijöiden vaihtuvuus, aikapula tai johdolta saadun tuen puute. (Määttä 2011.)

3.2 Verkostotyö käsitteenä ja ammattikäytäntönä

Verkostoyhteistyöstä on käytetty erilaisia käsitteitä. Moniammatillinen yhteistyö ja verkostotyö nähdään usein toistensa synonyymeinä, vaikka verkostotyö ei aina olekaan moniammatillista esimerkiksi kollegiaalisissa, työtoverien välisissä verkostoissa, eikä moniammatillinen työ verkostoitunutta esimerkiksi kertaluonteisissa tapaamisissa ja perinteisissä työryhmissä. (Järvensivu, Nykänen & Rajala 2010, 3.)

Verkostot mahdollistavat yhteistyön tekemisen. Verkostoissa toimijoiden tehtävänä voi olla palvelutuotannon koordinoiminen, ongelmien ratkaiseminen, tiedon ja innovaatioiden tuottaminen sekä resurssien hankkiminen. Verkostoissa kumppanit ovat tasavertaisia eikä mikään osio ole hierarkkisesti toisen osion käskyvallassa. (Nykänen 2010, 72.)

Verkostojen toiminnalle on tunnusomaista sellainen ongelmanratkaisu, johon yksittäinen toimija tai organisaation osa tai organisaatio ei yksin pysty. Yhteisten ongelmien ratkaisussa verkostoitunut toimintaympäristö mahdollistaa uuden tiedon muodostamisen kumppaneilta opitun tai yhdessä muodostetun pohjalta. Yhdessä luotu uusi tieto luo pohjan yhteistoiminnan kehittämiseksi. (Nykänen 2010, 72, 83.)

Verkostoja on myös tutkittu kumppanuuksina ja organisaatioiden välisinä vertikaalisina ja horisontaalisina suhteina sekä yhteistyönä tai -toiminnan järjestelynä organisaatioiden rajapinnoilla. Työskentely verkostoissa mahdollistaa yhteiskunnallisesti monitasoisten ongelmien tarkastelemisen samansuuntaisesti ja päästä selville suunnasta ja tehtävästä moninaisuuden paineessa sekä vahvistaa yksilöiden toimijuutta. (Nykänen 2010, 72, 78.) Monien ongelmien kasautuminen on ehkäistävässä vain laajojen verkostojen yhteistyön avulla. (Mönkkönen 2007, 130.)

Verkostosuhteet voivat olla joko muodollisia tai epämuodollisia. Muodollisia suhteita rakennetaan lainsäädännön toteuttamiseksi. Verkostoihin voi kuitenkin liittyä esimerkiksi vapaaehtoisjärjestöjä ja seurakuntia, joilla ei ole lakisääteistä yhteistyövelvoitetta, jolloin toiminnan lähtökohtana on monihallinnollinen yhteistyö, jossa julkiset, yksityiset ja kolmannen sektorin toimijat tuottavat palveluita yhteistyöverkostoissa. (Nykänen 2010, 82.)

Verkostoyhteistyön määritelmään liittyy läheisesti rajapinta – käsite, jota kuvataan tilana tai paikkana, jossa välttämättä ei ylitetä rajoja, vaan jolle kokoonnutaan suunnittelemaan yhteistä toimintaa. Toimiminen rajapinnoilla voi olla yksilöiden tai ryhmien välisiä. Rajapinnat käsitetään toimintajärjestelmien välisenä alueena, jossa tapahtuu tai tarvitaan vuorovaikutusta, neuvotteluja ja tietojen vaihtoa yhteisen ymmärryksen lisäämiseksi, toiminnan kohteen määrittelyä, tiedonmuodostamiseksi ja yhteistoiminnan virittämiseksi. Rajanylitykset voidaan nähdä ajallisesti ja paikallisesti hajautuneina tekojen sarjoina, ei vain yksittäisinä tekoina. (Nykänen 2010, 82–83.)

Yhteistyötä monialaisessa nuorten palveluita koskevissa verkostoissa saattaa heikentää toimijoiden kiireisyyteen ja kiinnostukseen liittyvät asiat, näkökulmaerot, vähäinen kiinnostus verkostotyöhön, avaintoimijoiden poissaolot ja työhön käytetyn ajan niukkuus, oman työnkuvan rajaaminen, liian monien vastuutehtävien kasautuminen samoille henkilöille ja yhteistyön tekeminen omien töiden ohella ilman työajan määrittämistä. (Nousiainen ym. 2011, 109; Virtanen, 1999, 39–40.)

Resurssien puutetta enemmän verkostoyhteistyön onnistumiseen saattaa vaikuttaa ihmisten asenteet ja halu tehdä monialaista yhteistyötä. Yhteistyötä voivat lisäksi vaikeuttaa salassapitosäädökset sekä toimialojen väliset rajat. Erityisesti sosiaali- ja terveystoimen ja sivistystoimen välisen rajan on mainittu vaikeuttaneen verkostotyötä. Lisäksi yhteistyötä on haastanut seutukuntien ja peruspalveluyhtymien rajojen limittyminen sekä suurissa kaupungeissa toimintakentän ja verkoston laajuus. (Nousiainen ym. 2011, 109.)

Verkostoissa toimijoiden väliset suhteet perustuvat pääasiassa luottamukseen ja sitoutumiseen. Kukin toimija on lähtökohtaisesti vapaa tekemään itsenäisiä päätöksiä. Toimijoiden välistä suhdetta ei määritellä pysyvästi, vaan toimijat määrittelevät keskinäistä suhdettaan jatkuvasti uudelleen. Suhteiden vahvuus ja pitkäikäisyys pohjautuvat keskinäiseen luottamukseen ja yhteisiin tavoitteisiin. Keskinäinen luottamus ihmisten, yksiköiden ja organisaatioiden välillä edistää tiedon liikkumista ja mahdollistaa yhteisen oppimisen, uusien näkökulmien avaamisen ja kaikkia osapuolia – myös asiakkaita – hyödyttävien ratkaisujen kehittämisen. (Järvensivu ym. 2010, 6.)

Verkostoja ovat vahvistaneet osallistujien pitkä yhteistyöhistoria ja työryhmiin muodostuneet, hyviksi havaitut toimintamallit. Verkoston työskentelyä vahvistaa lisäksi yhteis-

set tilaisuudet ja organisaatioiden joustavat ja kehittämistä tukevat toimintakulttuurit. (Nousiainen ym. 2011, 110.) Kasvokkaiset tapaamiset ovat ehdottoman tärkeitä ja niitä tulisi olla riittävästi. (Isoherranen ym. 2008, 133.)

Yhteistyötä edistävät toimijoiden toimivaltaisuus ja asiantuntevuus sekä tiedon saaminen asioista. Verkostotyön onnistumista edistävät lisäksi toimijoiden sitoutuminen yhteistyöhön, toimijoiden tunnettuus ja tutustuminen toisten työtapoihin. Yhteistyön säännöllisyys ja toimijoiden läsnäolo sekä monivuotinen kokemus monialaisesta yhteistyöstä lisäävät verkostotyön onnistumisen edellytyksiä. Verkostoyhteistyötä näyttäisi lisäksi vahvistavan johdon sitoutuminen, luottamushenkilöstön osallistuminen ja toiminnan ohjelmamuotoisuus. (Nousiainen ym. 2011, 110.)

Ehkäisevän työn poikkihallinnollisella ja monitoimijaisella verkostolla pyritään parantamaan lasten ja nuorten kasvu- ja elinoloja. Lisäksi verkostoilla on pyrkimys parantaa palvelujärjestelmää ja ammattilaisten keinottomuutta. Verkostotyötä toteutetaan palvelusektoreiden yhteistyönä ja eri toimijoiden välisenä yhteistyönä, ja sitä voidaan pitää vastakkaisena työtapana sektorisoituneelle ja erikoistuneelle työtavalle. (Määttä 2007, 13.) Voidaankin todeta, että yksikään asiantuntija, ammattikunta eikä mikään organisaatio voi nykyisin yksin vastata asiakkaiden muuttuviin palvelutarpeisiin (Nykänen 2010, 236).

Verkostoituvaa hyvinvoinnin edistäminen nähdään nykyisin laajasti tavoiteltuna käytäntönä mm. syrjäytymisen ehkäisyssä. Verkostoituvalla työtavalla tavoitellaan niin laadukkaita, kokonaisvaltaisia ja toimivia palveluita kuin tehokkuutta ja säästöä. Verkosto – käsite viittaa tutkimusten mukaan joustavuuteen, jatkuvuuteen ja keskinäistä luottamusta tavoittelevaan epämuodolliseen yhteistyön organisoitumismuotoon. (Määttä 2007, 15.)

3.3 Poikkihallinnollisuus käsitteenä ja ammattikäytäntönä

Eri viranomaisten yhteistyötä on vuosien varrella kutsuttu eri nimillä (Lybeck & Wallden 2011, 26). Seija Nykänen on käyttänyt tutkimuksessaan monihallinnollisuus – käsitettä, vaikka kertookin, että asiantuntijat olivat käyttäneet poikkihallinnollisuuden – käsi-

tettä tutkimukseen liittyvissä haastatteluissa. Käsitteen valintaa hän perustelee kielitoimiston suosituksella. (Nykänen 2010, 21–22.)

Monihallinnollinen yhteistyö rakentuu saman hallinnonalan sisäisestä tai hallinnon alojen välisestä moniammatillisesta yhteistyöstä. Monihallinnollisuuden käsitteellä tarkoitetaan eri hallinnonalojen, kuten sivistys-, sosiaali- ja terveys- sekä työ- ja elinkeinopalveluiden välistä yhteistyötä. Yhteistyössä voi olla mukana myös yksityisiä palveluntuottajia ja vapaaehtoisjärjestöjä. Monihallinnollinen työ tarkoittaa yhteistyösuhteita, joihin osallistuu useamman kuin yhden hallinnonalan edustajia. (Nykänen 2010, 15.)

TAULUKKO 1. Moniammatillisuus organisaatioiden sisällä ja välillä hallinnonalan sisäisenä tai monihallinnollisena yhteistyönä. (mukaillen Seija Nykäsen (2010, 59) vastaavaa taulukkoa)

	Yhden hallinnonalan sisäinen yhteistyö	Eri hallinnonalojen välinen, monihallinnollinen yhteistyö
Organisaation sisäinen moniammatillinen yhteistyö (esimerkiksi nuorisotoimi)	Esimerkiksi nuorisotyöntekijä ja erityisnuorisotyöntekijä	Esimerkiksi nuorisotyöntekijä, yläkoulun oppilaan-ohjaaja, koulukuraattori, terveydenhoitaja, erityisopettaja
Eri organisaatioiden välinen moniammatillinen yhteistyö (esimerkiksi nuorisotoimi, sosiaalipalvelut, terveydenhuolto, työ- ja elinkeinopalvelut, seurakunta, poliisi, kolmas sektori)	Esimerkiksi nuorisotyöntekijä ja erityisohjaaja (sosiaalitoimi)	Esimerkiksi nuorisotyöntekijä, sosiaalityöntekijä, terveydenhoitaja ja ammatinvalintapsykologi, nuorisopastori, konstaapeli, SPR:n katutyöntekijä

Määtän (2007) väitöstutkimuksen kohteena olleet ryhmät koostuivat eri hallintoalojen ammattilaisista. Ryhmät ovat moniammatillisia, mutta poikkihallinnollisuus – termillä pyritään kuvaamaan niiden eri organisaatioiden rajoja ylittävää luonnetta. Tutkimuksessa perustellaan poikkihallinnollisuus – termin käyttämistä sillä, että tutkimukseen osallistuneista ryhmissä lähes kaikki ammattilaiset toimivat julkisten palveluiden parissa; järjestötoimijoiden osuus ryhmissä oli marginaalinen, yksityisen sektorin toimijoita ei tutkimukseen osallistuneissa ryhmissä ollut yhtään. Tutkimukseen liittyvässä osajul-

kaisussa on käytetty monitoimijaisen yhteistyön käsitettä, jolla on viitattu toimintaan, johon osallistuu ammattilaisten lisäksi muita paikallisia toimijoita. (Määttä 2007, 15 - 16.)

Poikkihallinnollinen yhteistyö on uudenlainen tapa organisoida ehkäisevää työtä, jolla pyritään ennakoimaan ja hallitsemaan elinoloihin ja elämäntapoihin liittyviä riskejä. (Määttä 2006, 569.) Poikkihallinnollisen verkostotyön kehittymiseen ovat vaikuttaneet monet yhteiskunnalliset, poliittishallinnolliset sekä ideologiset kehityskulut. Poikkihallinnollisen yhteistyön kehittymistä on vahvistanut pitkälle sektoroituneen palvelujärjestelmän heikkous vastata moniongelmaisten asiakkaiden tarpeisiin. (Määttä 2007, 22, 28.)

Poikkihallinnollisesta yhteistyöstä hyötyvät niin ammattilaiset, asiakkaat kuin palvelujärjestelmä. Ammattilaiset hyötyvät poikkihallinnollisesta yhteistyöstä, koska sen katsotaan edistävän tiedonkulkua, uusien innovaatioiden syntymistä ja työssä jaksamista. Onnistuessaan poikkihallinnollinen yhteistyö lisää ammattilaisen keskinäistä luottamusta sekä toiminnan tehokkuutta ja joustavuutta. Palveluiden vastaanottajat voivat myös hyötyä poikkihallinnollisesta yhteistyöstä, koska heidän tarpeitaan käsitellään monen asiantuntijan voimin ja kokonaisvaltaisesti, palveluja yhteen sovittaen. Palvelujärjestelmä hyötyy poikkihallinnollisesta otteesta, koska sen avulla voidaan toteuttaa sujuvuutta ja saumattomuutta asiakkaiden palvelu- ja hoitoketjuihin. (Määttä 2007, 29.)

Poikkihallinnollisesta yhteistyöstä voi tulla myös eri hallinnonalojen ja ammattikuntien välinen kilpailu- ja taistelukenttä. Poikkihallinnollinen yhteistyö voi tuottaa kilpailua resursseista, vallasta, arvostuksesta ja reviiireistä. Usein poikkihallinnollisen yhteistyön haasteina mainitaan lisäksi hankaluudet, jotka johtuvat ammattikuntien kielen ja kulttuurin eroavaisuutena. (Määttä 2007, 29–30.)

4 TUTKIMUKSEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Nokian kaupungissa toimii monialainen verkostoyhteistyöryhmä, Nyrkit savessa. Työryhmän toimintamallin alkujuuret ovat vuonna 1995 käynnistetyssä ”Aktiivinen vaihtoehto nuorille Nokiolla” – hankkeessa. Työryhmän tavoitteena on pyrkiä vaikuttamaan eri tavoin nuorten syrjäytymisen vähentämiseen sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen Nokian kaupungissa. (Leppämäki 2011, 5.)

Nyrkit savessa – työryhmän toiminnassa on vuosien varrella ollut nähtävissä nousuja ja laskuja – sen olemassaolokin on kyseenalaistettu. Työryhmän toimintaa ja rakennetta on kuitenkin pyritty vuosien varrella kehittämään ajan haasteisiin vastaten. Tarve toiminnan kehittämiseen elää edelleen.

4.1 Case – tyypinen toimintatutkimus

Toimintatutkimuksen lähtökohta on refleksiivisyys, jonka avulla pyritään uudenlaiseen toiminnan ymmärtämiseen ja kehittämiseen. Toimintatutkimuksen prosessia voidaan kuvata vuoropuheluksi teorian ja käytännön välillä. (Koivula 2010.) Tässä opinnäytetyössä prosessi toteutetaan vuoropuheluna monialaista verkostoyhteistyötä käsittelevän tutkimustiedon, strategioiden ja lainsäädännön välillä.

Tämän case – tyypisen toimintatutkimuksen kohteena on monialainen verkostoyhteistyöryhmä Nyrkit savessa. Case – tyypisellä toimintatutkimuksella tarkoitus toteuttaa Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan kehittämistyö ja tuottaa kehitysehdotus.

Kehittämistyötä ohjaava viitekehys muodostuu Nokian kaupungin strategiaan perustuvaan lasten ja nuorten hyvinvointiohjelmaan 2016 ja sitä tarkentavaan lastensuojelusuunnitelmaan, nuorisolakiin ja lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointipalveluiden hallinnollisen linjaustyöryhmän (PAVE) tehtävään sekä Nyrkit savessa - työryhmän nykyisen toiminnan tilanearviosta esiin nousseisiin kehittämishaasteisiin.

Tavoitteena on, että toimintatutkimukseen liittyvää kehittämistoimintaa sekä kehitysehdotusta tarkastellaan (reflektointi) laajemmin suhteessa monialaiseen verkostoyhteistyöhön liittyvän tutkimustiedon ja kirjallisuuden kanssa.

4.2 Nokian kaupunki

Nokiasta tuli kaupunki vuonna 1977. Nykyisin Nokian kaupunki on kasvava, kehittyvä, eteenpäin menevä ja muuttovoittoinen kaupunki. Nokialla asuu tällä hetkellä n. 31 000 asukasta. Nokian kaupungissa on v. 2010 tilastojen mukaan 20 359 15–64-vuotiaasta asukasta. Alle 15-vuotiaita asukkaita on 6 286 ja yli 64-vuotiaita 4 834 asukasta. Vuonna 2010 Nokialle muutti 1764 henkilöä ja väestö lisääntyi 289 henkilöllä. (Tietoja Nokiasta 2011.)

KUVIO 1. Nokian kaupungin väestörakenne vuonna 2010.

Vuonna 2010 Nokian kaupungissa oli työllistä työvoimaa 13 234 ja työttömyysaste 11,3 %. Nokian kaupungin työpaikkaomavaraisuus on 81,6 %. Työpaikat sijoituivat Nokian kaupungissa vuonna 2008 tilastojen perusteella pääsääntöisesti yksityisiin ja julkisissa palveluihin (53 %) sekä teollisuus- ja rakennustoimintaan (45 %). Suurimmat työnantajat ovat Nokian kaupunki ja Nokian Renkaat – konserni. (Tietoja Nokiasta 2011.)

4.2.1 Nokian kaupungin strategia ja visio

Nokian kaupunginkaupunginjohtaja Tapani Mattila on kiteyttänyt kaupungin strategian seuraavasti: ”Maastossa polku muodostuu paljon käytettyyn kulku-uraan tai sellainen voidaan erikseen tehdä. Aina polku ei vie suoraan kohteeseen, mutta uutterasti seurattuna se johtaa perille”. (Nokian kaupungin strategia 2011–2016, 1.)

Nokian kaupungin strategian päivittämisen tavoitteet ovat palveluiden turvaaminen, oleellisten asioiden valinta ja niissä pitäytyminen, pysyvyyden luominen muutoksen keskellä, yhteistyön vahvistaminen niin kaupungin sisällä kuin ulospäin. Tavoitteena toiminnassa on ajatus hakeutumisesta, ei ajautumisesta. (Nokian kaupungin strategia 2011–2016, 2.)

Ne yhteiskunnan ilmiöt, joihin Nokian kaupunki strategiassaan varautuu, ovat yleisen taloustilanteen heikkeneminen, yritystoiminnan kansainvälistyminen, ilmastonmuutos, ikärakenteen muutos, kasvukeskuskehitys ja yhteiskunnan turvattomuus. (Nokian kaupungin strategia 2011–2016, 3.)

Kaupungin visioon 2016 on kirjattu tavoitteeksi nokialaisen hyvä elämä vetovoimaisessa ja taloudellisesti vakaassa, turvallisessa ja viihtyisässä kaupungissa. Vision mukaisesti Nokian kaupungin menestys perustuu aktiivisuuteen ja ennakointiin. Palvelut ja yritystoiminta Nokian kaupungissa on monipuolista ja asiakaslähtöistä. (Nokian kaupungin strategia 2011–2016, 5.)

Nokian kaupungin kehittämisstrategian mukaan Nokian kaupunki tuottaa palvelut kustannustehokkaasti, kehittää jatkuvasti osaamista, rakentaa suunnitelmallista ja viihtyisää kaupunkiympäristöä, monipuolistaa teollisuutta ja yritystoimintaa sekä tukea nokialaisten hyvinvointia. Nokian kaupungin strategin mukaan keinoja hyvinvoinnin lisäämiseksi on nokialaisten laadukkaan elämän tukeminen lisäämällä yhteisöllisyyttä ja kannustamalla osallistumaan. (Nokian kaupungin strategia 2011–2016, 6.)

Keinoja kustannustehokkuuteen pääsemiseksi ovat asiakaslähtöisten, hyväksytyllä laatusolla olevien palveluiden tuottaminen seutuyhteistyönä, ostopalveluna tai kaupungin omana toimintana lähipalveluina, lähellä asukasta. Ostopalveluiden omistajaohjausta

lisätään sekä kehitetään ja vahvistetaan seuranta- ja ohjausjärjestelmiä. (Nokian kaupungin strategia 2011–2016, 7.)

Keinoja osaamisen jatkuvaan kehittämiseen ovat poliittisen johtamisen sekä operatiivisen johtamisen toimivuuden lisääminen, palvelutuotannon rakenteiden ja prosessien tehostaminen ja laadun parantaminen, tulevaisuuden osaamisvaateiden entistä tarkempi tunnistaminen sekä suunnitelmallinen henkilöstökoulutus. (Nokian kaupungin strategia 2011–2016, 8.)

4.2.2 Lasten ja nuorten hyvinvointiohjelma 2016 ja lastensuojelusuunnitelma

Nokian kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointiohjelma 2016 perustuu Nokian kaupungin strategiaan. Lasten ja nuorten hyvinvointiohjelmaan 2016 on kirjattu visio Nokiasta lapsiystävällisenä ja turvallisenä kaupunkina, jossa on hyvä kasvaa ja harrastaa. Vision mukaisesti lasten ja nuorten hyvinvointia edistävät palvelut tuotetaan vanhempien kasvatustehtävää tukien. (Lasten ja nuorten hyvinvointiohjelma 2011, 3.)

Lasten ja nuorten hyvinvointiohjelmassa 2016 on nostettu esiin tavoitteet onnistua asiakasvaikuttavuudessa, mikä sisältää pyrkimyksen lasten ja nuorten osallisuuden ja kuulukuksi tulemisen lisäämiseen sekä vanhempien kasvatustehtävän tukemiseen. Lapsia ja nuoria tuetaan heidän omassa kehitysympäristössään. Alueellista moniammatillista toimintaa ja seutuyhteistyötä lisätään. Taloudellisen onnistumisen lähtökohtana on riittävän ja oikea-aikaisen tuen antaminen lapselle ja nuorelle sekä lasten ja nuorten palveluiden resurssien joustava kohdentaminen. Yhteistyötä ja johtamista vahvistetaan kehittämällä yhteistyörakenteita sekä vahvistamalla moniammatillista osaamista järjestämällä hallintorajat ylittäviä koulutus- ja kehittämispäiviä. (Lasten ja nuorten hyvinvointiohjelma 2011, 4-7.)

Nokian kaupungin lastensuojelusuunnitelman tavoitteeksi on kirjattu mm. lasten ja nuorten edun mukaisen työn kehittäminen hallintorajat ylittäväksi kokonaisuudeksi konkreettisin toimin. Lastensuojelusuunnitelmaan on lisäksi kirjattu tavoitteeksi resurssien joustava kohdentaminen ja päällekkäisyyksien poistaminen lasten ja nuorten palveluista. Suunnitelman tavoitteena on myös riittävän ja oikea-aikaisen tuen turvaaminen ennaltaehkäisevää työtä sekä lasten ja nuorten ohjaus- ja palveluverkoston kehittämällä. Tavoitteena on, että mm. koulupudokkaiden ja toisen asteen koulutuksen keskeyttänei-

den määrä vähenee. Tavoitteena on asetettu lisäksi yhteisen perustehtävän kirkastaminen sekä perinteiset organisaatorajat ylittävät moniammatilliset palvelut. Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan kehittäminen on yksi kehittämiskohteista, jotka kirjattu lastensuojelusuunnitelmaan. (Nokian kaupungin lastensuojelusuunnitelma 2011, 15–20.)

Nokian kaupunginjohtaja on tammikuussa 2011 nimennyt lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointipalveluiden hallinnollinen linjaustyöryhmän (PAVE), jonka tehtäväksi on määritelty mm. Nyrkit savessa – työryhmän kokoonpanon ja tehtävän tarkistaminen. Lisäksi hallinnollisen linjaustyöryhmän (PAVE) tehtävänä on valmistella asioista päätöksentekoa varten. PAVE on tarkistanut kokouksessaan maaliskuussa 2011 Nyrkit savessa - työryhmän kokoonpanon kuultuaan selvityksen tilanearviosta.

4.2.3 Nuorisolain uudistus

Oman kehittämistä ohjaavan kehyksensä case – tyyppiselle toimintatutkimukselle muodostaa 1.1.2011 voimaan astunut nuorisolain uudistus (693/2010). Nuorisolain uudistuksen tavoitteena on siirtyminen nuorten palvelujärjestelmässä varhaisemman tuen toteuttamiseen. Lain tavoitteena on lisäksi parantaa nuorten mahdollisuuksia saada tarvitsemansa julkiset palvelut. Lain henki on, että palvelut tuotetaan nuorille ns. aktiivisen tarjonnan periaatteella. Palveluiden tulisi myös tunnistaa, millaista tukea lapsi ja nuori tarvitsee. (Wallden 2010.)

Nuorisolaki ei ole vain nuorisotoimen laki vaan se velvoittaa kaikkia toimijoita. Uudistunut nuorisolaki velvoittaa paikallisten viranomaisten monialaisen yhteistyön toteuttamisen kunnissa. Nuorisolain 7a§:n mukaan kunnissa tulee olla nuorten ohjaus- ja palveluverkosto, jossa mukana ovat opetus-, sosiaali- ja terveys-, nuorisotoimi, työhallinto sekä poliisihallinto. Verkoston tulee toimia vuorovaikutuksessa nuorten palveluja tuottavien yhteisöjen kanssa. (Wallden 2010.)

Nuorten ohjaus- ja palveluverkoston tehtävät on laissa määritelty koskemaan kaikkia alueen nuoria. Ohjaus- ja palveluverkoston tehtävänä on koota tietoja nuorten kasvu- ja elinoloista sekä arvioida tilannetta paikallisen päätöksenteon tueksi. Verkoston tehtävänä on myös edistää nuorille suunnattujen palveluiden yhteensopivuutta ja vaikuttavuutta. Tavoitteena on palvelujen riittävyys, laadukkuus ja saavutettavuus. Lisäksi verkoston

tulee tehostaa nuorten palveluihin ohjautumista ja palvelusta toiseen siirtymistä. Lain mukaan nuorten ohjaus- ja palveluverkoston tulee myös edistää nuorten palveluiden järjestämiseen liittyvän tietojen vaihdon sujuvuutta. Tehtävänä on suunnitella yhteisiä menettelytapoja viranomaisten kesken. Verkoston ei tule käsitellä yksittäisten nuorten asioita. (Wallden 2010.)

4.3 Nyrkit savessa – työryhmä

Nyrkit savessa on Nokian kaupungissa toimiva monialainen verkostoyhteistyöryhmä, jonka tavoitteena on pyrkiä vaikuttamaan eri tavoin nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseen sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen Nokian kaupungissa.

Nyrkit savessa – työryhmän nykyisen toimintamallin lähtökohtana on ESR – hanke ”Aktiivinen vaihtoehto nuorille Nokialla”, joka käynnistettiin Nokian kaupungissa v. 1995. Aktiiviselle vaihtoehdolle perustettiin heti hankkeen aluksi asiakastyötä varten poikkihallinnollinen työryhmä, Nyrkit savessa. Työryhmässä oli toimijoita terveys-, sosiaali-, koulu-, ja nuorisotoimesta. Tarvittaessa ydinryhmää laajennettiin esim. Kelan, nuorten työpalvelun tai poliisin edustajalla. (Saari 1999, 29.)

Nykyisin Nyrkit savessa - työryhmä kokoontuu 3-4 kertaa vuodessa. Vuosien varrella myös Nyrkit savessa – työryhmän kokoonpano on laajentunut ja monialaistunut. Viime vuosina työryhmässä on ollut edustajat Nokian kaupungin perusturvakeskuksen, kasvat- ja opetuskeskuksen ja vapaa-aikakeskuksen, työhallinnon, Suomen Punaisen Ristin, Nokian seurakunnan, poliisin, Nokian seudun nuorisoasuntojen sekä Pirkanmaan ammattiopiston toimijoista. (Leppämäki 2011, 5.)

Nyrkit savessa - työryhmän tehtävänä on järjestää vuosittain verkostopäivä, jolloin nokialaisten nuorten parissa työskentelevien toimijoiden tapaaminen mahdollistuu. Verkostopäivän tavoitteena on mahdollistaa verkoston toiminnan kehittäminen ja kehittyminen. Verkostopäivään sisältyy koulutusta, mutta se toimii myös tärkeänä tilaisuutena tavata verkoston eri toimijoita. (Leppämäki 2011, 6.)

Nyrkit savessa - työryhmän työrukkasena toimii nivelvaiheen työryhmä, jonka ydintoimijoita ovat yläkoulujen, ammatillisen koulutuksen (Pirkanmaan ammattiopisto, Nokian

toimipisteet) ja lukion kouluterveydenhoitajat, kuraattorit, oppilaanohjaajat/ opinto-ohjaajat, erityisopettajat, lisäopetuksen ohjaaja ja työhallinto sekä nivelvaiheen toimijat erilaisista hankkeista. Nivelvaiheen työryhmä kokoontuu pääsääntöisesti neljä kertaa vuodessa. (Leppämäki 2011, 6.)

Nivelvaiheen työryhmän tavoitteena on erityisesti ennaltaehkäistä koulupudokkuutta. Keväällä yhteishaun päättymisen jälkeen, nivelvaiheen työryhmän toiminnan tavoitteena on ennakoida hakujen perusteella mahdollisten pudokkaiden tukitarpeita. Yhteishaun tulosten julkistamisen jälkeen työryhmän kokouksessa sovitaan pudokkaiden jälkiohjakaseen liittyvistä toimenpiteistä. Nivelvaiheen työryhmän toimijat suunnittelevat ja toteuttavat mm. yhteydenotot niihin nuoriin, jotka eivät yhteishaussa saavuttaneet opiskelupaikkaa peruskoulun päättymisen jälkeen. Syksyllä, elokuussa, nivelvaiheen työryhmä kokoontuu kartoittamaan nuorten tilanteet mm. opiskelupaikan vastaanottaminen ja opiskelun aloittamisen suhteen. (Leppämäki 2011, 6.)

4.3.1 Nyrkit savessa – työryhmän toiminta kehittämisen kohteena

Tämän case – tyypin toimintatutkimuksen lähtökohtana on tilannearvio Nyrkit savessa – työryhmän toiminnasta. Tilannearviossa kartoitettiin Nyrkit savessa – työryhmän toimijoiden näkemyksiä työryhmän toiminnan tämän hetkisestä tilanteesta. Tilannearvio Nyrkit savessa – työryhmän nykyisestä toiminnasta toteutettiin 12/2010 – 5/2011 välisenä aikana. Tilannearvion tiedonlähteenä toimivat Nyrkit savessa – työryhmän toimijoille suunnatun kyselylomaketutkimuksen vastauksien pohjalta koottu aineisto. (Leppämäki 2011, 17.)

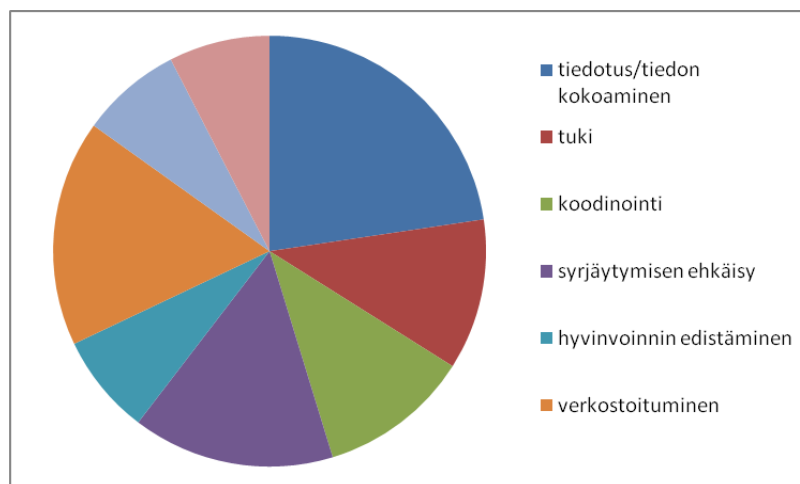
Kyselylomake (30 kpl) jaettiin Nyrkit savessa – työryhmän toimijoille 17.12.2010 pidetyssä kokouksessa. Niille toimijoille, jotka eivät päässeet osallistumaan kokoukseen, lomake saatekirjeineen lähetettiin postitse. Kolmestakymmenestä kyselylomakkeesta palautui 16 lomaketta. (Leppämäki 2011, 17–18.)

Nyrkit savessa – työryhmän toiminnasta tuotetun tilannearvion esittely hallinnolliselle linjaustyöryhmän (PAVE) jäsenille tapahtui 1.4.2011. Nyrkit savessa - työryhmän toimijoille tilannearvio esiteltiin Nyrkit savessa – työryhmän kokouksessa 5.5.2011, jolloin

yhdessä Nyrkit savessa – työryhmän toimijoiden kanssa määriteltiin työryhmän toiminnan kehittämistä ohjaavat kysymykset. (Leppämäki 2011, 27.)

4.3.2 Tilannearvio Nyrkit savessa – työryhmän toiminnasta

Nyrkit savessa - työryhmän tehtävään ja toimintaan liittyvien vastausten koonti aineistoksi tapahtui teemoittamalla. Aineiston perusteella Nyrkit savessa – työryhmän tärkeimmiksi tehtäviksi Nokian kaupungissa vastaajat nostivat esiin tiedon kokoamiseen/tiedottamiseen, tukeen, koordinointiin, syrjäytymisen ehkäisyyn, hyvinvoinnin edistämiseen, verkostoitumiseen, kehittämiseen ja koulutukseen liittyvät tehtävät (Kuvio 2). (Leppämäki 2011, 20.)

KUVIO 2. Nyrkit savessa – työryhmän tärkeimmät tehtävät

Kyselylomakkeessa pyydettiin Nyrkit savessa – työryhmän toimijoita arvioimaan työryhmän toiminnan vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja uhkia SWOT – analyysin avulla. Vastauksista kootun aineiston perusteella työryhmän toiminnan vahvuuksia ovat säännöllisyys, avoimuus työskentelyssä sekä keskusteluissa sekä käytännönläheisyys. Vahvuudeksi koettiin lisäksi se, että toiminnalla on pitkät perinteet ja työryhmään osallistuvat toimijat ovat sitoutuneita ja motivoituneita työskentelyyn. Vahvuutena nähtiin myös työryhmän moniammatillisuus, ammattitaitoisuus ja osaaminen. Työryhmän vahvuutena nostettiin esiin lisäksi toimintamallin mahdollisuus reagoida nopeasti erilaisiin tilanteisiin. Edelleen vahvuuksina nostettiin esiin myös nivelvaihtotyöryhmän toiminta, toimiva yhteistyöverkosto, puheenjohtajan ja sihteerin vaihtuminen (kiertävät). Esi-

miesten hyväksyntää ja lupaa osallistua työryhmän toimintaan pidettiin toiminnan kannalta vahvuutena (Taulukko 2). (Leppämäki 2011, 20.)

Työryhmän heikkouksina vastausten perusteella nousi esiin toiminnan suunnittelemattomuus, pirstaleisuus, resurssien puute, tavoitteiden ja toiminnan sekä kohderyhmän selkiytymättömyys. Oman työn paineet ja kiireet sekä toimijoiden sitoutumattomuus nimettiin myös heikkouksiksi toiminnan kannalta. Heikkouksina lisäksi nähtiin se, että toiminta ei ole konkreettista sekä ennaltaehkäisevän työtteen riittämättömyys. Työryhmän toiminnan heikkoutena nostettiin esiin myös työryhmän nauttiman arvostuksen puute kunnassa. Päättäjät eivät ole kiinnostuneita työryhmän toiminnasta. Työryhmän kokoonpano koettiin eri tavoin heikkoudeksi toiminnan kannalta. Työryhmän kokoonpanoon liittyen heikkoutena koettiin se, että työryhmässä on liian paljon toimijoita, toimijoiden vaihtuvuus ja sitoutumattomuus (Taulukko 2). (Leppämäki 2011, 21.)

TAULUKKO 2. Nyrkit savessa – työryhmän vahvuudet ja heikkoudet (SWOT)

Vahvuudet	Heikkoudet
<ul style="list-style-type: none"> • säännöllisyys • avoimuus • käytännönläheisyys • pitkät perinteet • sitoutuneisuus • motivoituneisuus • moniammatillisuus • ammattitaitoisuus • osaaminen • nopea reagointi erilaisiin tilanteisiin • nivelvaihtotyöryhmän toiminta • toimiva yhteistyöverkosto • puheenjohtajan ja sihteerin vaihtuminen • esimiesten hyväksyntä ja lupaa osallistua työryhmän toimintaan 	<ul style="list-style-type: none"> • toiminnan suunnittelemattomuus • pirstaleisuus • resurssien puute • tavoitteiden selkiytymättömyys • toiminnan selkiytymättömyys • kohderyhmän selkiytymättömyys • oman työn paineet ja kiireet • toimijoiden sitoutumattomuus • toiminta ei ole konkreettista • ennaltaehkäisevän työtteen riittämättömyys • työryhmän kokoonpano

Aineistosta nousi esiin, että Nyrkit savessa - työryhmän toiminnan mahdollisuuksia ovat vaikutusmahdollisuus nuorten syrjäytymiskehitykseen (oikea-aikaisuus, varhainen puuttuminen, ennaltaehkäisy), monialaisuus, verkoston mahdollisuudet yhteistyön kehittämisessä ja tehostamisessa sekä osaamisen kasvattamisessa. Mahdollisuuksina koettiin työryhmän toiminta tiedotus- ja koordinaatiokanavana sekä koulutuksen järjestäminen (Taulukko 3). (Leppämäki 2011, 22.)

Vastaajat kokivat uhkina Nyrkit savessa - työryhmän kokoonpanoon, toiminnan resursseihin, toimintaan ja tavoitteisiin sekä kohderyhmän selkiytymättömyyteen liittyvät teemat. Uhkina nostettiin esiin lisäksi ulkoiset paineet (mm. nuorisolain uudistuksen myötä kasvaneet työn vaatimukset), toiminnan arvostuksen puute, vaikuttavuus (”sanoista ei tule tekoja”) sekä kehittymättömyys (toiminta jatkuu ennallaan). (Leppämäki 2011, 22.)

TAULUKKO 3. Nyrkit savessa – työryhmän mahdollisuudet ja uhat (SWOT)

Mahdollisuudet	Uhat
<ul style="list-style-type: none"> • vaikutusmahdollisuus nuorten syrjäytymiskehitykseen • monialaisuus • yhteistyön kehittäminen ja tehostaminen • osaamisen kasvattaminen • tiedotus- ja koordinaatiokanava • koulutuksen järjestäminen 	<ul style="list-style-type: none"> • työryhmän kokoonpano • toiminnan resurssit • toiminnan, tavoitteiden ja kohderyhmän selkiytymättömyys • ulkoiset paineet toiminnalle • toiminnan arvostuksen puute • vaikuttamattomuus • kehityksen pysähtyminen

Kyselylomakkeessa pyydettiin vastaajaa arvioimaan Nyrkit savessa – työryhmän tämän hetkinen toiminta asteikolla 1-10. Lisäksi vastaajia pyydettiin nimeämään keskeisin haaste Nyrkit savessa – työryhmän toiminnassa. Vastausten perusteella työryhmän toiminnalle annettiin yleisarvosana 8 (7,625). Toimintaa arvioivat vastaukset sijoittuivat asteikossa välille 5 - 9. (Leppämäki 2011, 22 – 23.)

Keskeisimmiksi kehittämishaasteiksi aineistosta nousi esiin teemat, jotka liittyivät Nyrkit savessa - työryhmän toiminnan tavoitteiden ja toimintamallin sekä työryhmän kokoonpanon selkiyttämiseen. Kehittämishaasteina nähtiin toiminnan koordinoimisen kehittämiseen, tiedottamisen, arvostuksen ja vaikuttavuuden kehittäminen/kehittyminen (näkyvyys, uskottavuus). Haasteena nähtiin lisäksi työotteen ja toimintatavan kehittäminen sellaiseksi, että nuorten tilanteisiin voitaisiin puuttua varhaisemmassa vaiheessa (ennaltaehkäisy) ja konkreettisemmin. Kehittämishaasteena vastausten perusteella nähtiin myös työryhmän aseman selkiyttäminen osana nuorten palvelu- ja ohjausverkostoa sekä toiminnan vakiinnuttaminen osaksi kaupungin toimintaa (Taulukko 4). Leppämäki 2011, 23.)

TAULUKKO 4. Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan keskeisimmät kehittämishaasteet

Kehittämishaasteet
<ul style="list-style-type: none"> • työryhmän toiminnan tavoitteet • toimintamalli • työryhmän kokoonpano • toiminnan koordinointi • tiedottaminen • toiminnan arvostus • toiminnan vaikuttavuus • toiminnan näkyvyys • toiminnan uskottavuus • varhaisempi puuttuminen (työote) • toiminnan konkreettisuus • työryhmän asema nuorten palvelu- ja ohjausverkostossa • työryhmän toiminnan vakiinnuttaminen nuorten ohjaus- ja palvelu- verkostossa

(Leppämäki 2011, 23).

Nyrkit savessa – työryhmän toiminnasta tehdyn tilannearvion kehittämishaasteet on pyritty huomioimaan tämän opinnäytetyön tuloksena tuotetussa kehittämissuosituksessa.

4.3.3 Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointipalveluiden hallinnollinen linjaustyöryhmä (PAVE)

Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan kehittäminen on käynnistynyt tammikuussa 2011, jolloin Nokian kaupunginjohtaja nimesi lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointipalveluiden hallinnollisen linjaustyöryhmän (PAVE). Hallinnollisen linjaustyöryhmän (PAVE) jäseniä ovat Nokian kaupungin koulutoimenjohtaja, vapaa-aika palvelujohtaja, sosiaalityön johtaja, varhaiskasvatuksen päällikkö, liikuntakoordinaattori ja nuorisokoordinaattori.

Hallinnollisen linjaustyöryhmän (PAVE) tehtävänä on nuorille suunnattujen palveluiden yhteensovittaminen ja vaikuttavuuden edistäminen, yhteisten menettelytapojen suunnittelu ja tietojenvaihdon sujuvuuden edistäminen. PAVE:n tehtävänä on lisäksi seurata lastensuojelusuunnitelman ja lasten ja nuorten hyvinvointiohjelman 2016 toteutumista. Työryhmän tehtäviin kuuluu myös lasten ja nuorten palveluverkostojen strateginen ja rakenteellinen ohjaus Nokiassa sekä esiin nousevien ongelmakohtien ja kehitysajatusten eteenpäin vieminen kunnallisessa järjestelmässä. Työryhmän tehtävänä on myös Nyrkit savessa – työryhmän jäsenien nimeäminen.

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointipalveluiden hallinnollinen linjaustyöryhmä (PAVE) on lisäksi kirjannut Nyrkit savessa – työryhmän tehtävät ja vastuut. Nuorten ohjaus- ja palveluverkoston liittyvät nuorten kasvu- ja elinoloja koskevien tietojen koaminen ja arviointi kuuluu Nokian kaupungissa Nyrkit savessa -työryhmälle. Nyrkit savessa – työryhmän vastuulla on yhteisten menettelytapojen suunnittelu ja palveluiden järjestämiseen liittyvän tiedonvaihdon sujuvuuden edistäminen. Nyrkit savessa – työryhmä ei käsittele yksittäisten nuorten tapauksia. Työryhmästä voidaan tarvittaessa koota pienempiä työryhmiä tietyn asian ympärille esim. koulupudokkaiden jälkiohjaus koulutuksen nivelvaiheessa. Nyrkit savessa – työryhmän tehtävänä on toimia ”kenttätöön” näkökulmasta toimintojen yhteen sovittajana ja kehitysehdotusten esille tuojana.

5 TUTKIMUSMENETELMÄNÄ OPEN SPACE

Toimintatutkimuksessa sekä tutkitaan että yritetään muuttaa vallitsevia käytäntöjä. Tutkimuksen avulla etsitään ratkaisuja ongelmiin. Olennaista on se, että tutkittavat eli käytännöissä toimivat ihmiset otetaan aktiivisiksi osallisiksi tutkimukseen mukaan. Toimintatutkimuksessa tutkittavat ovat aktiivisina subjekteina mukana itse tutkimus- ja muutosprosessissa. Toimintatutkimuksessa korostuu käytännön ja teorian, toiminnan ja ajattelun välinen vuorovaikutuksellinen suhde. (Koivula 2010.)

Tämän case – tyyppisen toimintatutkimuksen kohteena on Nyrkit savessa – työryhmä, jonka kehittämistyötä ohjaaviin kysymyksiin haettiin vastauksia Open Space – menetelmän avulla, mikä toimi metodina tutkimuksen aineiston keräämiseksi.

Open Spacen avulla pyrittiin etsimään vastauksia opinnäytetyön empiiriseen tutkimuskysymykseen: miten Nyrkit savessa – työryhmän toimijat määrittelevät toimintaedellytyksensä? (tutkimusongelma 2)

Tutkimusongelma 2 tarkentui seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Mikä on työryhmän toiminnan tavoite?
2. Mikä on työryhmän kohderyhmä?
3. Millainen on työryhmän toimintatapa?
4. Mitä ovat muut työryhmän toiminnassa huomioitavat seikat?

5.1 Open Space

Opinnäytetyön aineiston keräämiseksi käytettiin itseohjautuvuuteen perustuvaa Open Space – menetelmää, jota voidaan hyödyntää toiminnan kehittämisessä (Nummi 2007, 74). Menetelmää pyrittiin toteuttamaan pääpiirteittäin, mukailen ja joustavasti tilanteeseen soveltaen.

Open Space on menetelmä, joka mahdollistaa ihmisten innostuksen hyödyntämisen ja antaa ihmisille mahdollisuuden ottaa vastuuta ja vaikuttaa. Open Space on menetelmänä

erittäin joustava ja soveltuu käytettäväksi monimutkaistenkin asioiden käsittelyyn niin vuorovaikutteisissa konferensseissa kuin verkostotapaamisissa. (Tarpila.)

Open Space – menetelmässä on yksi laki ja neljä periaatetta. ”Kahden jalan laki” antaa osallistujille vapauden valita vapaasti, mihin palaveriin he osallistuvat. He saavat myös vapaasti liikkua palaverista toiseen. Palaveria voi vaihtaa kesken kaiken, jos tuntuu, että ao. palaverissa ei pysty antamaan eikä saamaan mitään hyödyllistä. Palaverin vetäjällä on velvollisuus viedä palaveri alusta loppuun. Laki tarkoittaa myös sitä, että osallistumispakkoa ei ole. Jos mikään palaveri ei innosta, voi osallistuja mennä esim. kahvinurkkaukseen. (Nummi 2007, 77.)

Open Spacen säännöt eli neljä periaatetta on ”Kuka tulee, se tulee”, ”Mitä tapahtuu, se tapahtuu”, ”Se alkaa, kun se alkaa” ja ”Se loppuu, kun se loppuu”. Pepe Nummi (2007, 77) toteaaakin, että Open Spacen periaatteet ja lait kuvaavat asioita, joita ihmiset luonnostaan tekevät joko fyysisesti tai ainakin ajatuksissaan. Kun hyväksytään luonnolliset tarpeet, eliminoidaan turhat syyllisyudentunteet. Näin mahdollistuu se, että ihmiset saavat käyttöönsä todelliset voimavaransa.

Ensimmäisen periaate liittyy vapauteen liikkua palaverista toiseen. Koska osallistujilla on vapaus liikkua palaverista toiseen, tarkoittaa se, ettei koskaan voi olla varma, keitä palaveriin tulee, keitä ilmestyy kesken palaverin ja ketkä lähtevät pois. Ne ihmiset, jotka ovat paikka juuri sinä hetkenä, ovat juuri niitä, jotka aiheesta todella välittävät, palaverin tulokset paranevat ja sovitut asiat todella tapahtuvat. (Nummi 2007, 77.)

Toinen Open Spacen periaatteista liittyy palaverin tapahtumiin. Mitä tahansa palaverissa tapahtuu, on se asia, joka siinä tilanteessa tulee tapahtua. Mitä tahansa ajatuksia ja ideoita palaverissa esitetään, ne ovat juuri niitä asioita, joiden tulee tulla julkisuuteen. Palaverissa huomio kohdistetaan tämän hetken tapahtumiin. (Nummi 2007, 77.)

Kolmas Open Spacen periaate määrittelee palaverin aloitusta. Huolimatta alustavista palaveriajoista, todellinen aloitusaika voi olla syystä tai toisesta ihan joku muu: palaveri alkaa aina oikeaan aikaan. Viimeinen (4.) Open Spacen neljästä periaatteesta liittyy palaverin lopettamiseen. Kun asiat on käsitelty, palaveri saa loppua, vaikka sille varattu aika ei olisi vielä päättynytkään. Asia voi vaatia myös sovitun palaveriajan ylittämisen. (Nummi 2007, 77.)

Open Space palavereissa on osallistujilla erilaisia rooleja. Roolit esitellään osallistujille ennen kehittämistilanteen alkamista. Ne myös kirjataan seinätaululle. Palavereissa on koollekutsuja, joka ehdottaa aiheen ja huolehtii siitä, että muistiinpanot tulevat tehdyksi (Nummi 2007, 79). Tässä tutkimuksessa käytetty toimintamalli poikkeaa perinteisestä Open Space – menetelmästä siten, että koollekutsuja ei itse ehdota palaverissa käsiteltävää aihetta vaan valitsee aiheen ennalta annetuista vaihtoehtoista. Osallistujien roolissa ovat kaikki muut paitsi koollekutsujana toimiva vetäjä (Nummi 2007, 79).

Mehiläinen on osallistuja, joka siirtyy palaverista toiseen. Useat osallistujat toimivat palaverissa mehiläisinä, jotka ”lentelevät parvesta toiseen pölyttämässä” eli levittäen tietoa palaverista toiseen. Perhonen on osallistuja, joka lentee siellä, missä on mukavinta – hän saattaa välillä piipahtaa vaikkapa kahvinurkkauksessa tai käydä ulkoilemassa. Samalla perhoset saattavat sivuta palaverien aiheita ohikulkevien muiden perhosten kanssa tuoden samalla virkistävää kritiikkiä kyseenalaistamalla itse tilaisuuden teeman (Nummi 2007, 79).

Open Space – menetelmään liittyy viisi vaihetta: käynnistys, aiheet, palaverit, dokumentointi ja lopetus (Nummi 2007, 81). Tässä opinnäytetyössä menetelmän vaiheita mukailaan Pepe Nummen (2007) kirjassa ”Fasilitaattorin käsikirja” kuvattujen vaiheiden pohjalta.

Käynnistysvaiheessa käynnistäjä kertoo Open Spacen periaatteet ja vaiheet (Nummi 2007, 81). Osallistujille kerrotaan lisäksi kehittämistilanteen tarkoitus ja tavoitteet sekä kehittämistyötä ohjaavat reunaehdot (ohjaavat kysymykset).

Seuraavassa vaiheessa pyydetään vapaaehtoisia koollekutsujia (palaverin vetäjät) valitsemaan palaverin aiheen, paikan ja ajan. Kun koollekutsujat ovat asettuneet aiheenmukaisiin palaveripaikkoihin luontosalin nurkissa olevien fläppitaulujen luo, osallistujat voivat ilmoittautua palaveriin.

Palaverin vetäjä eli koollekutsuja huolehtii muistiinpanojen tekemisestä fläppitaululle. Muut osallistujat saavat vapaasti liikkua palaverista toiseen (mehiläiset ja perhoset). Palaverit viedään läpi suunnilleen sovitun aikataulun mukaisesti. Lopuksi kaikkien kokouksien tulokset laitetaan esille. Lopuksi kaikki halukkaat saavat tilaisuuden kertoa lyhyesti kokemuksistaan. (Nummi 2007, 81.) Open Spacen palaverien tuotos eli fläppitaululle

koottu materiaali kootaan opinnäytetyön aineistoksi analyysia ja kehittämisohdotuksen rakentamista varten.

5.2 Kehittämispöytäkirjan toteutus

Open Space – kehittämistilanne toteutettiin Nokialla, Uimahallin nuorisotiloilla torstaina 25.8.2011 klo 12.30–15.30. Kehittämispöytäkirjan toteuttamista varten saatiin tutkimusluupa Nokian kaupungin perusturvakeskuksen sosiaalityön johtajalta.

Kutsut kehittämistilanteeseen lähetettiin sähköpostitse 25.7.2011 sekä muistutus vielä viikkoa ennen kehittämistilannetta. Tilaisuuteen oli kutsuttu Nyrkit savessa – työryhmän toimijoiden lisäksi myös Nokian kaupungin johtavat virkamiehet sekä hallinnollisen linjaustyöryhmän (PAVE) jäsenet. Kutsutuista toimijoista tilaisuuteen osallistui 30 toimijaa. Osa toimijoista poistui alustuspuheenvuorojen jälkeen. Open Spaceen osallistui 23 toimijaa. Kehittämistilanne videoitiin. Kehittämistilaisuuden kutsu ja tilaisuuden ohjelma ovat tämän opinnäytetyön liitteenä.

Kehittämistilanteeseen varattu luentotila ja kokoushuoneet järjestettiin ennen tilaisuuden alkamista ja osallistujien saapumista. Jokaiseen kokoushuoneeseen sijoitettiin fläppitaulu. Perinteisestä Open Space – menetelmästä poiketen tässä kehittämistilanteessa palaverin aiheet (4), oli kirjoitettu valmiiksi fläppitauluille, jotka sijoitettiin kokoushuoneisiin valmiiksi. Palaverien aiheet perustuivat tutkimuskysymystä 2 tarkentaviin kysymyksiin.

Palaverin aiheet erotettiin toisistaan siten, että ne kirjattiin erivärisille lapuille. Keltaiselle paperille kirjattiin palaverin aiheeksi ”kohderyhmä”, siniselle ”toiminnan tavoite” ja vihreälle ”toimintamalli”. Neljännen palaverin aiheen ”muu” (punainen) saavat osallistujat itse vapaasti valita.

Palaverin aiheita on tarkasteltu tarkemmin alla olevassa taulukossa (Taulukko 5). Palaverien aiheisiin liittyvät tarkentavat kysymykset perustuvat Nyrkit savessa – työryhmän toiminnasta toteutetusta tilannearviosta validioituihin, kehittämistyötä ohjaaviin kysymyksiin.

TAULUKKO 5. Open Space – palaverien aiheet.

1. Nyrkit savessa - työryhmän toiminnan kohderyhmä	2. Nyrkit savessa - työryhmän toiminnan tavoite	3. Nyrkit savessa - työryhmän toiminta- periaate (-malli)	4. muut seikat
--	---	--	----------------

1. Mikä Nyrkit savessa - työryhmän toiminnan kohderyhmä tulee olla, että se vastaa kehittämistyötä ohjaavan viitekehyksen* pohjalta määriteltyihin työryhmän toiminnalle asetettuihin tavoitteisiin**?
2. Mikä on Nyrkit savessa - työryhmän toiminnan tavoite, jotta se vastaa kehittämistyötä ohjaavan viitekehyksen* pohjalta määriteltyihin työryhmän toiminnalle asetettuihin tavoitteisiin**?
3. Millainen työryhmän toimintamalli vastaa Nyrkit savessa - työryhmän toiminnalle asetettuihin tavoitteisiin**?
4. Mitä muuta Nyrkit savessa – työryhmän toiminnassa tulee huomioida, jotta se vastaa niihin tavoitteisiin**, jotka sen toiminnalle on asetettu?

* tavoitteellinen viitekehys = Nuorisolaki, Nokian kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2016 ja sitä tarkentava lastensuojelusuunnitelma
 ** resurssien oikea kohdentaminen, toimintojen päällekkäisyyksien poistaminen, riittävä ja oikea-aikainen tuki sekä toiminnan monialaisuus ja poikkihallinnollisuus

Ennen Open Spacea osallistujille selvitettiin tilaisuuden tavoite ja tarkoitus. Kehittämislanteen avauspuheenvuoron ja osallistujat tervetulleiksi toivottivat Nyrkit savessa – työryhmän koordinaattori sekä opinnäytetyön toteuttaja. Kehittämistyöhön liittyvästä nuorisolain uudistuksesta tilaisuudessa oli kertomassa Nokian kaupungin nuorisokoordinaattori.

Kehittämistyötä ohjaava toinen merkittävä viitekehys perustuu Nokian kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointiohjelman 2016 ja siihen liittyvän lastensuojelusuunnitelmaan, jonka tavoitteita ja toimenpiteitä osallistujille esitteli Nokian kaupungin sosiaalityön johtaja.

Ennen Open Spacen aloitusta osallistujille esiteltiin lisäksi Nyrkit savessa – työryhmän tilanearvio ja siitä esiin nousseet kehittämishaasteet.

Alustuspuheenvuorojen jälkeen tilaisuudessa pidettiin tauko, jolloin luentotilan keskelle järjestettiin tuoleista ympyrä. Tauon jälkeen osallistujat palasivat luentosaliin istumaan tuoleista tehtyyn ympyrään, jonka jälkeen osallistujille selvitettiin Open Space - menetelmän vaiheet, säännöt, osallistujien roolit sekä tehtävät (palaverien aiheet). Menetelmään liittyvä ohjeistus oli lisäksi nähtävillä Power Point – esityksenä koko Open Spacen ajan, jotta tilanteeseen myöhemminkin saapuneilla olisi tieto menetelmän toteutukseen liittyvistä toimintaperiaatteista.

Osallistujien joukosta valittiin vapaaehtoiset palaverien vetäjät eli puheenjohtajat (4), joiden tehtävänä oli kirjata palaverien muistiinpanot fläppitauluille. Palaverien aiheet ja niihin varatut tilat esiteltiin ja pyydettiin osallistujia ilmoittautumaan kokouksien vetäjille. Kokouksien osallistujat ilmoittautuivat haluamaansa palaveriin ja siirtyivät niille varattuihin kokoustiloihin.

Open Spaceen osallistujille oli luentotilan yhteyteen varattu kahvinurkkaus, jossa kokouksiin osallistujilla (mehiläisillä ja perhosilla) oli mahdollisuus pistäytyä palaverien lomassa. Useimmat palavereihin osallistujista käyttivätkin tätä mahdollisuutta heti järjestäytymisen jälkeen sekä myöhemmin siirtyessään palaverista toiseen. Open Space aikana ryhmästä toiseen lenteli 8 perhosta ja 17 mehiläistä.

Open Space liittyvät ryhmät aloitettiin klo 13.30 ja päättyivät klo 15.15, jonka jälkeen kokoonnuttiin loppukeskusteluun. Yhteisen loppukeskustelun mahdollistamiseksi osallistujat kokoontuivat yhteiseen tilaan. Loppukeskustelun tarkoituksena oli koota osallistujien kokemuksia tilaisuudesta. Loppukeskustelussa osallistujilla oli myös mahdollisuus lisätä kommentteja eri ryhmien kirjaamiin tuloksiin.

Loppukeskustelusta koottiin yhteenveto. Osallistujien mielestä Open Space oli mielenkiintoinen tapa työskennellä. Menetelmä mahdollisti uusien näkökulmien syntymisen. Osallistujien mielestä pieni ryhmä mahdollistaa keskustelemisen paremmin ja aikaa yhdelle keskustelemalle jää paremmin. Open Space koettiin hyväksi tavaksi työryhmän kehittämiseen.

Osa osallistujista olisi toivonut nopeampitempoista asioiden käsittelyä, ja edellytystä vaihtaa ryhmää useammin. Siirtyminen mukaan toisen ryhmän keskusteluun koettiin vaikeaksi. Osallistuminen toisen ryhmän keskusteluun koettiin vaikeaksi, koska ei tiennyt, mitä asioita ao. ryhmässä oli jo käsitelty. Toisaalta Open Space menetelmä koettiin luovuutta edistäväksi, koska työskentelyyn ei liittynyt aikarajoituksia (kellottaminen). Osa osallistujista olisi toivonut, että olisivat saaneet tilaisuuden aikana väliaikatietoja esim. ajankäyttöön liittyen, jotta ajankäyttö eri ryhmissä osallistumiseen olisi ollut helpompi suunnitella ja toteuttaa. Puheenjohtajan rooli koettiin huonoksi, koska hän ei päässyt osallistumaan muiden ryhmien keskusteluihin.

Loppukeskustelussa osallistujat kävivät vilkasta keskustelua. Keskustelussa nousi esiin tarve Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan selkiyttämistä ja työnjaosta. Osallistujien mielestä Nyrkit savessa – työryhmän kohderyhmää koskeva aihe olisi ollut hyvä sisällyttää myös jonkin muun kokouksen aiheen yhteyteen; aiheesta olisi ollut hyvä keskustella laajemminkin. Loppukeskustelussa nousi esiin huoli erityisesti niistä nokialaisista nuorista, jotka opiskelevat toisella paikkakunnalla. Toisen asteen keskeytystilanteissa ko. tilanteessa voi olla vaarana, että ao. nuoret eivät saa tarvitsemaansa tukea ja ohjausta, jos paikallista nuorten ohjaus- ja palveluverkostoa ei opiskelupaikkakunnalla ole.

5.3 Opinnäytetyön aineisto ja sen analysointi

Tämän opinnäytetyön aineisto kerättiin Open Space menetelmällä. Aineiston keräämisen tavoitteena oli löytää vastauksia empiiriseen tutkimuskysymykseen: miten Nyrkit savessa – työryhmän toimijat määrittelevät toimintaedellytyksenä? Aineisto koostui Nyrkit savessa – työryhmän toimijoiden vastauksista. Aineiston analyysissä pyrittiin selvittämään, mitä yhteiset teemat tarkoittavat monialaisen yhteistyön ja Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan kehittämisen näkökulmasta ja mitä siitä voi päätellä.

Aineiston käsittely aloitettiin kokoamalla Open Spaceen osallistuneiden toimijoiden vastaukset empiiristä tutkimuskysymystä tarkentavien neljän kysymyksen mukaisesti. Aineistosta nostettiin esiin empiiriseen tutkimusasetelmaan liittyvät neljä teemaa: 1. työryhmän toiminnan tavoite, 2. työryhmän kohderyhmä, 3. työryhmän toimintatapa ja 4. muut työryhmän toiminnassa huomioitavat seikat, joiden mukaan aineisto koottiin. Ai-

neiston kokoamisessa huomioitiin kaikki teemaan liittyneet vastaukset, riippumatta siitä, missä palaverissa niitä oli Open Spacessa käsitelty.

Kerätyn aineiston analyysitapana käytettiin teoriaohjaavaa sisällönanalyysia. Sisällönanalyysi on menettelytapa, jolla voidaan analysoida dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti. Dokumentti voi tässä yhteydessä olla puhetta tai keskustelu, josta on mahdollista tuottaa kirjalliseen muotoon koottu materiaali. Sisällönanalyysilla pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. Sisällönanalyysi voi olla aineisto- tai teorialähtöistä. Sisällönanalyysi voidaan toteuttaa myös teoriaohjaavana, jolloin analyysissa edetään kerätyn aineiston ehdoilla, mutta abstrahoinnissa (käsitteellistäminen) empiirinen aineisto liitetään teoreettisiin käsitteisiin. Teoriaohjauksessa analyysissä teoreettiset käsitteet ovat jo olemassa, aikaisempaan tietoon perustuen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103, 117). Tässä opinnäytetyössä tutkimusasetelma on sekä teoreettinen että empiirinen, joten teoriaohjaava sisällön analyysitapa soveltui hyvin Open Space – menetelmällä kerätyn aineiston analysointiin.

Aineiston liittäminen teoreettisiin käsitteisiin toteutettiin teemoittain. Teemojen tarkastelu tapahtui vuoropuheluna aikaisempien tutkimusten, tutkimuksen viitekehyksen ja aiheeseen liittyvän kirjallisuuden kanssa. Aineiston analyysin avulla pyrittiin löytämään vastaus siihen, mitä monialainen verkostoyhteistyö on ja mitkä ovat sen toimintaedellytykset.

Aluksi opinnäytetyön teoreettisista lähtökohdista sekä case -tyyppisen toimintatutkimuksen aineistosta nostettiin esiin teemat, jotka liittyivät monialaisen yhteistyön, verkostotyön tai poikkihallinnollisuuden käsitteisiin ja ammattikäytänteisiin. Käsitteet koodattiin (1, 2, 3...) ja koottiin yleisimmät, keskeisimmät, yhteiset käsitteet.

Tutkimustuloksissa käsitellään tutkimuksen aineisto teemoittain. Opinnäytetyöni seuraavassa osuudessa tulen tarkastelemaan aineiston analyysin tuloksia. Tutkimuksen tuloksia pyritään hyödyntämään tutkimustulosten kohdassa 6.5, jossa esitellään toimenpiteitä Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan kehittämiseksi (kehitysehdotus).

6 TUTKIMUSTULOS

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, mitä monialainen verkostotyö on ja mitkä ovat sen edellytykset. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää Nyrkit savessa – työryhmän olemassa olevia käytänteitä ja tuottaa kehitysehdotus, jonka rakentamisessa on pyritty huomioimaan monialaisen verkostoyhteistyön edellytykset sekä Nyrkit savessa – työryhmän toiminnalle asetetut tavoitteet sekä se, miten Nyrkit savessa – työryhmä määrittelee omat toimintaedellytyksensä.

Nyrkit savessa – työryhmän toimijoiden käsityksiä työryhmän toiminnan tavoitteesta, kohderyhmästä ja toimintatavasta pyrittiin tarkastelemaan toteuttamalla case -tyyppinen toimintatutkimus. Open Space menetelmällä pyrittiin löytämään vastauksia siihen, miten Nyrkit savessa – työryhmän toimijat määrittelevät työryhmän kohderyhmän, toiminnan tavoitteen ja toimintatavan. Monialaisen yhteistyön edellytyksiä on tässä opinnäytetyössä tarkasteltu toiminnan tavoitteisiin, kohderyhmään ja tehtävään sekä toimintatapaan liittyen. Tässä opinnäytetyöni tutkimustuloksia käsittelevässä osuudessa olen pyrkinyt tarkastelemaan monialaisen verkostoyhteistyön edellytyksiä empiirisen tutkimuksen ja teoreettisen aineiston vuoropuheluna.

6.1 Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan tavoite

Monialaisella yhteistyöllä pyritään yhteisen päämäärän saavuttamiseen. Aikaisempien tutkimusten ja aiheeseen liittyvän kirjallisuuden mukaan toimijoita yhdistävän, yhteisen ja konkreettisen tavoitteen rakentumisen on perusta monialaiselle yhteistyölle. Toiminnan tavoite tulisi määritellä selkeästi, jotta siitä ei muodostuisi liian yleisluonteista tai epärealistista. Yhteisen tavoitteen määrittelemisen tulisi perustua vuorovaikutukseen ja dialogiin. Monialaisissa yhteistyöryhmissä yhteisen tavoitteen määrittelemisen edellyttää moniäänisyyttä ja erilaisten näkemysten huomioimista. Tutustuminen eri toimijoiden toimintatapoihin, resursseihin ja tavoitteisiin mahdollistaa yhteisen näkemyksen ja tavoitteen muodostumisen. (Atkinson & comp. 2002, 27; Määttä 2007, 13, 15, 30–31; Määttä 2011; Nykänen 2010, 54, 56–57, 59, 72; Isoherranen ym. 2008, 156; Lybeck & Wallden 2011, 27)

Tähän opinnäytetyöhön sisältyvän case – tyyppisen toimintatutkimuksen aineiston perusteella voidaan todeta, että Nyrkit savessa – työryhmän toimijat pitivät yhteisen toiminnan tavoitteen määrittelyä tärkeänä. Toimijoiden mukaan työryhmän toiminnan kannalta on tärkeää määrittellä mm. ”mitä ennaltaehkäisy on?” ja miten se heijastuu työryhmän kohderyhmän määrittämiseen ja toimintatavan muodostumiseen.

Kerätyn aineiston mukaan Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan tavoite ”kaipaisi konkretiaa siitä, että mitä on meneillään Nokialla – – ” Aineiston mukaan työryhmän tavoitteena tulisi olla ”päihdeongelmien seuranta” ja ”varhainen puuttuminen Nokialla”. Työryhmän toiminnan tavoitteena tulisikin olla mm. alle 18 – vuotiaiden päihdetoimintamallin kehittäminen.

Monialaisen yhteistyöverkoston toiminnan tavoitteena voi olla ongelmien ennaltaehkäiseminen (Atkinson & comp. 2002, 27). Kerätyn aineiston perusteella voidaan todeta, että Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan tavoitteen tulisi perustua ongelmien ennaltaehkäisyyn ja ongelmien ”varhaiseen **havainnointiin**” sekä ennakointiin. Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan tavoitteena tulisi olla niin alakouluikäisten kuin koulupudokkaiden ja ”nivelvaiheen jälkeen koulusta pudonneiden varhainen ongelmien havainnointi”. Toiminnan tavoitteena on pyrkiä ”puuttumaan mahdollisimman nopeasti, niin että ongelmia ei ehdi niin paljon kertyä”.

Poikkihallinnollisen ja monitoimijaisen verkoston tavoitteena voi olla lasten- ja nuorten kasvu- ja elinolojen parantaminen (Määttä 2007, 13). Työryhmän toiminnan tavoitteina voivat lisäksi olla tietojen keräämiseen, tuottamiseen ja niiden päivittäminen sekä resurssien hankkimiseen liittyvät tehtävät (Määttä 2011; Nykänen 2010, 72). Monialaisten yhteistyöryhmien tavoitteeseen voi lisäksi liittyä palveluiden parantamiseen ja niiden koordinoimiseen liittyvät tehtävät (Atkinson & comp. 2002, 27).

Kerätyn aineiston mukaan Nyrkit savessa -työryhmän toiminnan tavoitteena tulisi olla ”ajan hermoilla” toimiminen ja ”tiedon hankkiminen nuorilta, sen siirtäminen ja asioiden eteenpäin vieminen” sekä lapsia ja nuoria koskevaan päätöksentekoon vaikuttaminen. Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan tavoitteena tulisi lisäksi olla nokialaisten lasten ja nuorten tilanteisiin ja elinolosuhteisiin liittyvät tiedon hankkiminen, vaihtaminen ja siirtäminen päätöksentekoa varten. Työryhmän toiminnan tavoitteena toimijoiden mukaan on raportoida siitä ”mitä on meneillään Nokialla” ja ”miten lähteä toimimaan

hallinnon tasolla sen suhteen”. Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan tavoitteena tulisi lisäksi huomioida nuorisolain (693/2010) edellyttämien toimenpiteiden taloudellisten resurssien hankkimiseen vaikuttaminen sekä nuoria koskevien ”suunnitelmien ja päätösten toteutumisen seuraaminen ja valvominen”.

Monialaisilla verkostoilla on pyrkimys parantaa palvelujärjestelmää (Määttä 2007, 13). Palvelujärjestelmän parantaminen edellyttää oikeita ja tarkoituksenmukaisia päätöksiä. Yksi monialaisen yhteistyöryhmän tehtävistä onkin päätöksentekoon vaikuttaminen (Määttä 2011). Kerätystä aineistosta nousi esiin, että Nyrkit savessa - työryhmän toimijat edellyttivät, että työryhmän toiminnasta ja sen mahdollisuuksista nokialaisten lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämässä sekä syrjäytymisen ehkäisemisessä tulisi tiedottaa näkyvämmiin, jotta työryhmän toiminnan mahdollisuuksia osattaisiin hyödyntää paremmin nokialaisia lapsia ja nuoria koskevien suunnitelmien ja päätösten seuraamisessa sekä valvomisessa. Tiedottamisen tehostamisella olisi mahdollista saavuttaa nuorille suunnattujen palveluiden tunnettavuutta nuorten keskuudessa.

Kerätystä aineistosta nousi esiin se, että ”nuorten kuuleminen” nuorille suunnattujen palvelujen suunnittelussa ja järjestämisessä on tärkeää. Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan tavoitteena tulisikin olla ”tiedon hankkiminen nuorilta, ja sen siirtäminen” päätösten pohjaksi. Tavoitteen saavuttamiseksi Nyrkit savessa – työryhmän tulee tehdä yhteistyötä mm. nuorisovaltuuston kanssa. Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan tavoitteeksi voidaankin kerätyn aineiston perusteella määritellä nokialaisten lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyviin päätöksentekoon, nuorten palveluiden saatavuuteen ja niiden resursointiin vaikuttaminen.

Lasten ja nuorten hyvinvointia koskevan suunnittelun tavoitteita kunnissa on tutkittu vuosina 2008–2009 (Määttä 2010). Tutkimuksessa on haastateltu viiden kunnan viranomaisryhmiä. Haastatteluiden perusteella on voitu todeta, että lasten ja nuorten hyvinvointia koskevan suunnittelun tavoitteita kunnissa ovat lasten ja nuorten kasvu- ja elinolojen parantaminen, palveluiden kehittäminen, osallistumisen edistäminen, päätöksentekoon ja resurssien jakoon vaikuttaminen sekä moniammatillisen yhteistyön rakentaminen. Toteutettujen haastatteluiden perusteella on voitu kuitenkin todeta, että lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyvässä suunnittelussa kuntien viranomaiset painottavat palveluiden koordinoitua ja kehittämistä sen sijaan, että he suuntaisivat toiminnan lasten ja

nuorten elinolojen parantamiseen ja heidän osallisuutensa parantamiseen. Lapset ja nuoret nähtiin erityisesti palveluiden asiakkaina. (Määttä 2010, 243.)

Monialaisen yhteistyön avulla on mahdollisuus vahvistaa asiakkaan turvaverkkoa ja saattaen-vaihto asiakasprosesseissa onnistuu samalla, kun ns. luukuttaminen vähenee (Määttä 2011). Kerätyn aineisto mukaan Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan tavoitteena tulisi olla mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa ”matalan kynnyksen paikka”-tyyppistä palvelua, jossa nuoren on mahdollisuus saada kaikki tarvitsemansa palvelut samalta ”luukulta”, jolloin vältetään palveluiden päällekkäisyydeltä ja resurssit kohdentuvat tarkoituksenmukaisesti.

Kerätyn aineiston perusteella voidaan todeta lisäksi, että Nyrkit savessa – työryhmän toimijoiden mukaan olisi tärkeää, että Nokian kaupungissa olisi riittävät palvelut lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen ja syrjäytymisen ehkäisemiseen. Päihdetoimintamallin luominen nuorille, sen koordinointi ja vaikutusten seuraaminen, nähtiin Nyrkit savessa – toiminnan kannalta keskeiseksi tavoitteeksi. Nuorten palveluiden koordinoimisen selkiyttämiseksi ja tehostamiseksi Nokian kaupunkiin tarvittaisiin palvelukartoitus, jonka tavoitteena olisi luoda/laatia nuorten palveluiden palvelukartta tai - esite, jonka päivittäminen nähtiin aineiston mukaan Nyrkit savessa – työryhmän tehtävänä.

Jotta Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan tavoite vastaisi sille nuorisolaissa (693/2010), lasten ja nuorten hyvinvointiohjelmassa 2016 ja sitä tarkentavassa lastensuojelusuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin, voidaan kerätyn aineiston pohjalta tiivistetysti todeta, että Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan tavoitteen tulee olla yhteisesti määritelty. Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan tavoitteena tulisi olla erityisesti ongelmien ennaltaehkäiseminen, lasten ja nuorten kasvu- ja elinolosuhteisiin liittyvän tiedon kerääminen ja siirtäminen päätöksentekoa varten sekä uusien, toiminta- ja palvelumallien kehittäminen nokialaisille nuorille. Kehittämistyössä tulisi muistaa, että nuorille suunnattujen palveluiden suunnittelussa ja järjestämisessä tulisi huomioida ”nuorten ääni” ja nuorten osallisuuden mahdollistaminen.

Määtän (2007, 2010), Nykäsen (2010) ja Atkinson & comp. (2002) tekemien tutkimuksien tulokset ja Nyrkit savessa – työryhmän toimijoiden näkemykset monialaisen yhteistyöryhmän toiminnan tavoitteista näyttäisivät olevan hyvin samansuuntaisia. Yhteisesti määritellyn tavoitteen määrittäminen näyttäisi olevan monialaisen yhteistyön edellytys.

Yhteisen, määritellyn toiminnan tavoitteen muodostaminen edellyttää yhteistä näkemystä toiminnan päämäärästä. Yhteisen näkemyksen muodostumien puolestaan edellyttää toimijoiden tasavertaista ja vuorovaikutuksellista kohtaamista. Monialaisella yhteistyöllä tavoitellaan tiedon keräämistä ja siirtämistä päätöksenteon pohjaksi, uusien toimintamallien ja – tapojen luomista sekä ongelmien ennaltaehkäisemistä.

6.2 Nyrkit savessa – työryhmän kohderyhmä

Tämän opinnäytetyöhön liittyvän case – tyyppisen toimintatutkimuksen avulla haluttiin selvittää, miten Nyrkit savessa – työryhmän toimijat määrittelevät työryhmän kohderyhmän, jotta se vastaa työryhmän toiminnalle asetettuihin tavoitteisiin. Monialaisen yhteistyön onnistumisen edellytyksenä on, että työn kohde tulisi olla selkeä ja tarpeellinen. On tärkeää, että monialainen yhteistyöryhmän toimijat kokevat saavansa toiminnasta hyödyn omaan työhönsä. (Määttä 2011.)

Monialaisen yhteistyöryhmän kohderyhmän määrittämiseen vaikuttaa toiminnan tavoite, päämäärä ja tarve. Nyrkit savessa – työryhmä on nokialaisten lasten ja nuorten parissa toimiva monialaisena yhteistyöryhmänä. Työryhmän toiminnan tavoite ja päämäärä on lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen ja syrjäytymisen ennaltaehkäiseminen. Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan tarve perustuu lasten ja nuorten parissa työskentelevien, monialaisten toimijoiden yhteiseen, jaettuun huoleen mm. nuorten päihdeongelmien lisääntymisestä sekä niihin liittyvien palveluiden puuttumisesta Nokialla. Työryhmän toiminnan tarve perustuu lisäksi yhteiseen huoleen siitä, että nuorten ongelmiin ei pystytä puuttumaan riittävän varhaisessa vaiheessa. Kerätyn aineiston mukaan ” – –, jos kohderyhmä on 15-29-vuotiaat, niin ongelmiin on vaikea enää puuttua.”

Kerätyn aineiston mukaan Nyrkit Savessa – työryhmän toimijat edellyttivät, että työryhmän toiminnalla tulisi pystyä paremmin vastaamaan lasten ja nuorten ongelmien **varhaisempaan havainnointiin**. Työryhmän toiminnan tulisi olla ennakoivaa ja ennaltaehkäisevää. Aineiston mukaan ”oppivelvollisuusajan nuoret ovat hanskassa”, eikä ”ongelma ole 9 lk. nivelvaihe vaan sen jälkeen koulusta pudonneet”. Nyrkit savessa – työryhmän toiminta nähtiin aineiston valossa myös muiden kuin koulupudokkaiden ohjaukseen liittyvänä toimintana. Nivelvaiheeseen liittyvät tilanteet tulisi aineiston mukaan käsitellä erillisissä kokouksissa.

Kerätty aineisto osoitti lisäksi sen, että Nyrkit savessa – työryhmän kohderyhmän määrittelyyn tulee vaikuttaa myös nuorisolain uudistuksen (693/2010) velvoitteet. Nuorisolaissa nuorella tarkoitetaan alle 29 – vuotiaita (§2). Työryhmän toiminnan kannalta on perusteltua määrittellä kohderyhmä laajasti, nuorisolain uudistuksen hengessä. Voidaan siis todeta, että Nyrkit savessa – työryhmän kohderyhmän tulisi käsittää laajasti alle 29 – vuotiaat nokialaiset lapset ja nuoret.

Nyrkit savessa – työryhmän toimijat nostivat esiin kaksi mahdollisuutta kohderyhmän alaikärajan määrittelyyn. Osa toimijoista katsoi, että riittävän varhainen ja ennaltaehkäisevä toiminta voitaisiin varmistaa, jos työryhmän kohderyhmänä olisivat 16–29 – vuotiaat nokialaiset lapset ja nuoret. Toisaalta toimijat pitivät tärkeänä, että ”työryhmä on myös muita kuin koulupudokkaita varten” ja toiminnassa ” otetaan huomioon alasteikäiset” sekä ne nuoret ” – joilla ei ole mitään kontakteja”. ”Jos kohderyhmä on 15–29 –vuotiaat niin ongelmiin on vaikea enää puuttua”. Riittävän varhainen ongelmien havaitseminen ehkäisee syrjäytymistä. Jotta ongelmat pystyttäisiin havaitsemaan riittävän varhaisessa vaiheessa, Nyrkit savessa – työryhmän kohderyhmään tulisi kuulua myös alle 15 – vuotiaat, alakouluikäiset lapset.

Jotta Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan kohderyhmä vastaisi sille nuorisolaissa (693/2010), lasten ja nuorten hyvinvointiohjelmassa 2016 ja sitä tarkentavassa lastensuojelusuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin, voidaan kerätyn aineiston pohjalta tiivistetyksi todeta, että Nyrkit savessa – työryhmän kohderyhmän tulee olla oikea ja tarkoituksenmukainen toiminnan tavoitteeseen nähden. Ongelmien varhaisen havaitsemisen ja ennaltaehkäisyn toteutumiseksi, kohderyhmä tulee määrittellä toimijoiden mukaan riittävän laajasti. Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan kohderyhmä tulisi määräytyä nuorisolain (693/2010) mukaisesti.

6.3 Nyrkit savessa – työryhmän toimintatapa

Monialaisen verkostoyhteistyön käsitettä käytetään yleisesti kuvaamaan hyvin monenlaisista asiantuntijoiden yhteistyön tapaa ja toimintaa yhteisten päämäärien saavuttamiseksi. Tämän opinnäytetyön teoreettisissa lähtökohdissa korostui erityisesti se, että päämäärän saavuttamiseksi tarvitaan poikkihallinnollista tahtotilaa ja eri sektorien rajapinnoilla toimimista. (Määttä 2011.)

Aikaisempien tutkimusten mukaan monialaisen yhteistyön edellytyksenä on moniäänisyys ja sen sietäminen sekä dialogisuus sekä yhteiseksi koetun tiedon rakentuminen. (Määttä 2007, 31; Nykänen 2010, 54, 56–57, 59; Isoherranen ym. 2008, 156.) Kerätyn aineiston mukaan Nyrkit savessa – työryhmän toiminta tulee perustua moniäänisyyteen ja monialaisuuteen, mikä takaa ”riittävän laajan näkemyksen syntymisen”.

Monialainen yhteistyö nuorisolain (693/2010) tasolla koskee vain viranomaisia. Yksityisillä palveluidentuottajilla ei julkisen palveluiden tarjoamisesta vastaavaa lakiin perustuvaa toimintavelvoitetta kuin viranomaisilla. Yhteistyön toteuttamista voidaan kuitenkin täydentää vuorovaikutuksella nuorille palveluita tarjoavien yksityisten palveluntuottajien kanssa. (Lybeck & Wallden 2011, 26–27.) Monialaisiin verkostoihin voi liittyä esimerkiksi vapaaehtoisjärjestöjä ja seurakuntia, jolloin toiminnan lähtökohtana on monihallinnollinen yhteistyö, jossa julkiset, yksityiset ja kolmannen sektorin toimijat tuottavat palveluita yhteistyössä (Nykänen 2010, 82). Yhteistyö edellyttää osapuolilta keskinäistä luottamusta ja toisen ammattitaidon kunnioittamista (Lybeck & Wallden 2011, 27).

Nyrkit savessa – työryhmän toiminnassa on luettavissa sellaisia tunnusmerkkejä, jotka ovat tunnusomaisia verkostoyhteistyötä tekeväälle työryhmälle. Nyrkit savessa – työryhmä on monialainen, poikkihallinnollinen yhteistyöverkosto, johon kuuluu toimijoita sekä julkiselta että kolmannelta sektorilta. Nyrkit savessa – työryhmän toiminta perustuu nuorten hyvinvointia edistävien toimien koordinointiin ja organisointiin sekä yhteistyöhön eri toiminta-alueiden rajapinnoilla (Nykänen 2010, 72.)

Monialaiset verkostosuhteet voivat olla joko muodollisia tai epämuodollisia. Muodollisia suhteita rakennetaan lainsäädännön toteuttamiseksi. (Nykänen 2010, 82.) Nyrkit savessa – työryhmää voidaan kuvata muodolliseksi verkostosuhteeksi, jonka toimintaa ohjaa mm. lainsäädäntö.

Monialainen yhteistyö edellyttää riittäviä rakenteellisia puitteita: aikaa, paikkaa ja tilaa toiminnalle (Määttä 2011). Monialainen yhteistyö voi olla satunnaista tai sillä voi olla vakiintunut muoto (Määttä 2007, 15–16). Jotta Nyrkit savessa – työryhmän toiminnalla voitaisiin vastata sille asetettuihin tavoitteisiin, työryhmän toiminta tulisi olla säännöllistä ja suunnitelmallista. Kokoukset tulisi olla jämäköitä ja konkreettisia. Kerätyn aineiston perusteella voidaan todeta, että tällä hetkellä työryhmän ”kokoukset ovat men-

neet liian teoreettisiksi”. ”Monialainen edustus” nähtiin työryhmän toiminnan kannalta tärkeänä edellytyksenä. Monialaisuuteen perustuva toimintatapa mahdollistaa työryhmän toiminnan vaikuttavuuden ja luotettavuuden lisääntymisen.

Nuorisolain uudistuksen (693/2010) tavoitteena on tarjota nuorelle varhaisempaa tukea koulutukseen ja työelämään pääsemiseen (Wallden 2010). Kerätyn aineiston mukaan Nyrkit savessa -työryhmän toimintatapa tulisi vastata tähän haasteeseen ja olla ennakkoivaa ja ennaltaehkäisevää – ”helpottaa kun puututaan nuoren asioihin ajoissa”. Jotta Nyrkit savessa – työryhmän toiminta vastaisi asetettuihin tavoitteisiin, työryhmän työtavan tulee perustua etsivään työotteeseen, koulupudokkaiden ja syrjäytymisvaarassa olevien nuorten **löytämiseen**.

Usein monialaisten yhteistyöryhmien tehtävä on erilaisten tapausten käsittely (Määttä 2011). Kerätyn aineiston mukaan myös Nyrkit savessa – työryhmän toimijat edellyttävät työryhmän toiminnalta konkreetista, oikea-aikaista, ennakkoivaa ja monialaista työskentelytapaa, mikä mahdollistaa sen, että ”kun jollain on noussut huoli jostain nuoresta/asiasta, siitä on voinut keskustella useammankin toimijan kesken”. Nyrkit savessa – työryhmän toimijat näkevät työryhmän toiminnan ”voimavarana” sen, että voidaan puhua ihmisistä omilla nimillään. Tämä edellyttää kaikkien toimijoiden keskinäistä luottamusta. Työryhmän kokouksissa tulisikin olla mahdollisuus toteuttaa case -tyyppistä työskentelymallia, ja nuorista tulee tarvittaessa pystyä puhumaan nimillä, mikä edellyttää kaikkien toimijoiden vaitiolovelvollisuutta.

Monialaisten yhteistyöryhmien tehtävänä voi olla työnohjauksellinen tai ammatillisen keskustelun tai tuen mahdollistaminen (Määttä 2011). Kerätyn aineiston mukaan Nyrkit savessa – työryhmän toimitavan tulisi mahdollistaa ”konsultaatio eri toimijoiden kesken” sekä ”työnohjauksellinen näkökulma”. On koettu hyväksi, että työryhmän toimintatapa on mahdollistanut lisäksi ammatillisen keskustelun ja tuen toteutumisen: ”kun jollain on noussut huoli jostain nuoresta/asiasta, siitä on voinut keskustella useammankin toimijan kesken”. Työnohjauksellisella ja konsultoivalla toimintatavalla on mahdollista lisätä toimijoiden jaksamista ja mahdollistaa yhteinen oppiminen (Määttä 2011; Järvensivu ym. 2010, 6).

Voidaan todeta, että sekä aikaisempien tutkimusten (mm. Määttä 2007; Nykänen 2010) ja aiheeseen liittyvän kirjallisuuden sekä kerätyn aineiston perusteella monialaisen yh-

teistyön toimintatapoja on erilaisia. Jotta Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan toimintatapa vastaisi sille nuorisolaissa (693/2010), lasten ja nuorten hyvinvointiohjelmassa 2016 ja sitä tarkentavassa lastensuojelusuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin, voidaan kerätyn aineiston pohjalta tiivistetysti todeta, että Nyrkit savessa – työryhmän toimintatavan tulee olla monialaista, ennaltaehkäisevää, konkreettista ja tiedottavaa. Toimintatavan tulisi mahdollistaa case – tyyppinen työskentely sekä ammatillinen keskustelu ja konsultaatio. Työryhmä voisi toimia tarvittaessa lisäksi työohjauksellisena forumina. Työryhmän toiminta tulisi lisäksi olla suunnitelmallista ja säännöllistä.

Aikaisempien tutkimusten (Määttä 2007; Nykänen 2010) tulokset ovat pääsääntöisesti samansuuntaisia. Kerätyn aineiston perusteella Nyrkit savessa – toimijat nostivat esiin aikaisempia tutkimuksia korostuneemmin sen, että työryhmän toimintatavan määrittelyssä tulisi noudattaa lainsäädännön (nuorisolaki 693/2010) ohjeistuksia ja velvoitteita lasten ja nuorten ohjaus- ja palveluverkoston toiminnalle. Aineistoista nousi lisäksi esiin, että Nyrkit savessa – toimijat pitivät **erityisen** tärkeänä, että monialaisen yhteistyöryhmän toiminnan toimintatapa perustuu ongelmien varhaiseen havaitsemiseen, nuorten ”löytämiseen” ja etsivään työotteeseen.

6.4 Muut Nyrkit savessa – työryhmän toimintaan liittyvät edellytykset

Kerätyn tutkimusaineiston perusteella voidaan todeta, että Nyrkit savessa – työryhmän toimintaan vaikuttavat tavoitteen, toimintatavan ja kohderyhmän määrittelymisen lisäksi myös eräät muut edellytykset. Monialaisen verkostoyhteistyön onnistumisen edellytyksiä ovat jäsenten sitoutuneisuus, asenne ja halu tehdä monialaista yhteistyötä sekä työryhmän kokoonpanon pysyvyys, osallistujien pitkä yhteistyöhistoria ja toimivaltaisuus sekä johdon tuki (Määttä 2011; Nousiainen ym. 2011, 110).

Kerätyn aineiston mukaan Nyrkit savessa – työryhmän toimijoiden mukaan yksi monialaisen yhteistyön edellytyksiä ovat toimijoiden sitoutuneisuus. Nyrkit savessa – työryhmän toimijoiden mukaan onnistuneen yhteistyön esteenä on se, että ”jatkuvuus ei toteudu aina kun toimet määräaikaista /tekijät vaihtuvat”. Aineistosta nousee esiin lisäksi työryhmän toimijoiden näkemys siitä, että työryhmän asema Nokian kaupungin nuorten ohjaus- ja palveluverkostossa sekä selkeä työnjako suhteessa hallinnolliseen työryhmään (PAVE), on tärkeä toimintaedellytys.

Monialaisen yhteistyön lähtökohtana on usein yhteinen huoli (Nousiainen ym. 2011, 110). Nyrkit savessa – työryhmän toimijat edellyttävät, että työryhmän toiminnassa on mahdollista keskustella nokialaisiin lapsiin ja nuoriin liittyvistä huolenaiheista. ”Kun jollain on noussut huoli jostain nuoresta/asiasta, siitä on voinut keskustella useammankin toimijan kesken”. Aineistosta nousi erityisen vahvasti esiin toimijoiden tämänhetkinen yhteinen huoli nokialaisten nuorten päihde- ja mielenterveyspalveluiden tilasta.

Kerätystä aineistosta nousi esiin kysymys siitä, ”onko Nyrkit savessa – työryhmän kokoonpano ollut liian laaja?” Nokian kaupunginvaltuuston edustajan osallistuminen Nyrkit savessa – työryhmä kokouksiin on kerätyn aineiston mukaan muuttanut työryhmän toiminnan painopistettä. Luottamushenkilöiden osallistuminen monialaisten työryhmien toimintaan on Monialainen yhteistyö ja verkostomaiset työtavat lasten ja nuorten palveluissa – loppuraportin mukaan vahvistanut yhteistyötä (Nousiainen ym. 2011, 110.) Kerätyn aineiston mukaan on tärkeää, että vaitiolovelvollisuuden huomioimisesta työryhmän toiminnassa tiedotetaan laajasti työryhmän kaikille toimijoille.

Voidaan todeta, että monialaisen yhteistyön edellytyksiin vaikuttavat toiminnan tavoitteen, kohderyhmän ja toimintatavan määrittämisen lisäksi myös eräät muut tekijät. Jotta Nyrkit savessa – työryhmän toiminta vastaisi sille nuorisolaissa (693/2010), lasten ja nuorten hyvinvointiohjelmassa 2016 ja sitä tarkentavassa lastensuojelusuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin, voidaan kerätyn aineiston pohjalta tiivistetysti todeta, että Nyrkit savessa – työryhmän toiminta tulisi toimijoiden mukaan perustua selkeään tehtävän määrittämiseen sekä luottamukselliseen asioiden käsittelemiseen ja työryhmän toimijoiden sitoutumiseen. Työryhmällä tulee olla myös riittävä toimivalta - oikeutus ja mahdollisuus - monialaisen yhteistyön toteuttamiseen.

Nyrkit savessa -työryhmän kokoonpanoon ei tämän opinnäytetyön kehitysehdotuksella ole mahdollisuutta enää vaikuttaa, sillä Nyrkit savessa – työryhmän kokoonpanon on määritellyt lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointipalveluiden hallinnollinen linjaus-työryhmä (PAVE). Tällä hetkellä Nyrkit savessa - työryhmässä ovat Nokian kaupungin edustajina kolme edustajaa kasvatus- ja opetuskeskuksesta ja perusturvakeskuksesta sekä kaksi edustajaa vapaa-aikakeskuksesta. Nokian kaupungin edustajat nimeää ao. hallintokeskuksen johtava virkamies. Nyrkit savessa – työryhmään kuuluvat myös kaupungin hallintokeskusten yhteistyökumppaneiden edustajat Suomen Punaisesta Rististä, Tampereen seudun nuorisoasunnoista, Pirkanmaan ammattiopistosta, Nokian seurakun-

nasta, työhallinnosta ja poliisista. Työryhmän toiminta perustuu tällä hetkellä siis kunnan ja valtion, kirkon sekä kolmannen sektorin toimijoiden monialaiseen yhteistyöhön. Työryhmä on toiminut uuden kokoonpanon mukaisesti syksystä 2011 alkaen.

Se, että Nyrkit savessa – työryhmän kokoonpanon on vuoden 2011 syksystä alkaen määritellyt Nokian kaupungin johtavista viranhaltijoista koostuva lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointipalveluiden hallinnollinen linjaustyöryhmä (PAVE), tarkoittaa mielestäni sitä, että tällä hetkellä työryhmällä on toiminnalleen johdon tuki. Nyrkit savessa – työryhmän asemaa ja roolia ovat lisäksi selkiyttäneet hallinnollisen linjaustyöryhmän (PAVE) ohjeistukset sekä lasten ja nuorten hyvinvointiohjelma 2016 ja sitä tarkentava lastensuojelusuunnitelman tavoitteet monialaisen verkostoyhteistyön kehittämiseksi Nokian kaupungissa.

Verkostoituminen muuttaa myös johtamista. Verkostoituminen edellyttää uudenlaista johtamista, jossa korostuu arviointi ja toiminnan seuranta. (Nykänen 2010.) Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan johtaminen on viime vuosiin asti jaettu osallistujien kesken. Työryhmän puheenjohtajuutta on kierrätetty vuosittain. Voidaan todeta, että työryhmän jokainen toimintavuosi on ollut ns. puheenjohtajansa ”näköinen”. Työryhmän jäsenyys ja puheenjohtajuus on sisältynyt kunkin toimijan omaan työaikaan ja intressiin. Nykyisin Nyrkit savessa -työryhmän toimintaa koordinoi erityisnuorisotyöntekijä, jonka toimenkuvaan koordinaatiotehtävä on sisällytetty. Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan arviointi ja seuranta voidaan ajatella sisältyvän ennemminkin lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointipalveluiden hallinnollisen linjaustyöryhmän (PAVE) tehtäviin.

6.5 Yhteenveto: Kehitysehdotus Nyrkit savessa – työryhmän toiminnasta

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, mitä monialainen verkostoyhteistyö on ja mitkä ovat sen toimintaedellytykset. Opinnäytetyön tarkoituksena oli lisäksi tuottaa kehitysehdotus monialaisen Nyrkit savessa – yhteistyöryhmän toiminnasta. Toivon, että tämä syntynyt kehitysehdotus vastaa niihin haasteisiin, joita Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan kehittymiselle on asetettu. Kehitysehdotus pohjautuu tämän opinnäytetyön tutkimustuloksiin ja Nyrkit savessa -työryhmän toiminnan kehittämistä ohjaavaan viitekehukseen. Kehittämisehdotuksessa on pyritty huomioimaan myös aikaisempien aiheesta tehtyjen tutkimusten (Määttä 2007; Nykänen 2010; Atkinson & comp. 2002) sekä

aihetta käsitelleeseen kirjallisuuteen liittyvät perustelut monialaisen yhteistyön edellytyksistä.

Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan tilannearvion mukaan työryhmän kehittämissaasteita olivat työryhmän toiminnan tavoitteiden ja toimintamallin sekä kokoonpanon selkiyttäminen. Kehittämishaasteet liittyivät lisäksi Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan arvostuksen, vaikuttavuuden, uskottavuuden ja näkyvyyden lisäämiseen sekä toiminnan koordinointiin ja tiedottamiseen. Työryhmän toimintatavan tulisi olla konkreettisempi ja mahdollistaa varhaisempi puuttuminen. Tilannearvion mukaan Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan tavoitteena tulisi olla lisäksi lasten ja nuorten kasvu- ja elinolojen koskevan tiedon kerääminen ja siirtäminen päätöksenteon pohjaksi. Kehittämiseen liittyi myös työryhmän aseman selkiyttämisen ja vakiinnuttamisen Nokian kaupungin nuorten ohjaus- ja palveluverkostossa.

Tilannearvion kehittämissaasteet ja kerätystä aineistosta esiin nousseet Nyrkit savessa – työryhmän toimijoiden määrittelemät edellytykset työryhmän toiminnalle näyttäisivät olevan samansuuntaisia. Nyrkit savessa – työryhmän toiminnasta tehdyn tilannearvion perusteella olisi kuitenkin ollut odotettavaa, että kerätyn aineistosta nousisi esiin voimakkaammin työryhmän asemaan ja arvostukseen liittyvät toimintaedellytykset. Yllättäen voidaankin todeta, että kerätyn aineiston pohjalta työryhmän asemaan tai arvostukseen liittyvää keskustelua ole kirjattu Open Spacessa palaverissa tehtyihin muistiinpanoihin. Kerätyn aineiston mukaan Nyrkit savessa – työryhmän toimijat näkivät tällä hetkellä tärkeänä lähinnä sen, että työryhmän toiminnalle asetettujen tavoitteiden kannalta on tärkeää, että työryhmän toiminta tehdään näkyväksi, jotta työryhmän toimintamahdollisuuksia voidaan hyödyntää lasten ja nuorten palveluita koskevan päätöksenteon pohjana.

Yksi monialaisen yhteistyön tärkeimmistä edellytyksistä on toiminnan tavoitteeseen nähden oikea kohderyhmä. Kohderyhmän merkitys heijastuu myös monialaisen työryhmän toiminnan tavoitteen ja toimintamallin muotoutumiseen. Kohderyhmän määrittely perustuu toiminnan tavoitteeseen tai päämäärään. Monialaisella yhteistyöllä tavoitellaan ennakoivaa, ennaltaehkäisevää toimintaa, mikä näyttäisi, ainakin Nyrkit savessa – työryhmän kohdalla, edellyttävän monialaisen yhteistyöryhmän toiminnan kohderyhmän määrittelemistä mahdollisimman laajaksi.

Tällä hetkellä Nyrkit savessa – työryhmän toiminta on suunnattu pääsääntöisesti peruskoulunsa päättävälle tai päättäneille, syrjäytymisvaarassa oleville nokialaisille nuorille. Kootun aineiston mukaan ennaltaehkäisevämmän toimintamallin edellytys olisi nuorten ongelmien varhaisempi havaitseminen ja nuoren varhaisempi tukeminen. Jos Nyrkit savessa – työryhmän kohderyhmään kuuluisivat myös alle 15 – vuotiaat nokialaiset nuoret tai jopa alakouluikäiset nuoret, monialaisella yhteistyöllä olisi mahdollista vaikuttaa syrjäytymiseen liittyviin tekijöihin varhaisemmassa vaiheessa. Kerätyn aineiston mukaan Nyrkit savessa – työryhmän toimijoiden mukaan toiminnan kohderyhmän tulisivatkin olla nykyistä laajempi.

Nuorisolain uudistuksen (693/2010) mukaan ohjaus – ja palveluverkoston tehtävänala koskettaa kunnan kaikkia alle 29 – vuotiaita nuoria. (Lybeck & Wallden 2011, 31.) Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan onnistumisen kannalta olisi kuitenkin tärkeää määritellä työryhmän kohderyhmä tarkemmin, jotta työryhmän toiminnan tavoite ei muodostuisi liian yleisluonteiseksi. Liian yleisluonteinen tavoite voi olla mielekkään ja tuloksellisen toiminnan esteenä sekä aiheuttaa päällekkäisten toimintamuotojen muodostumista ja resurssien tuhlaamista (Määttä 2010). Ryhmät, joilla on ollut vaikeuksia määritellä tavoitetta, ovat turhautuneet neuvotteluihin sekä konkretian puutteeseen toiminnassa (Määttä 2011).

Tämän opinnäytetyön sekä empiirisen että teoreettisen aineiston ja Nyrkit savessa – työryhmän nykyisen kokoonpanon (erit. alakoulujen edustus) perusteella työryhmän kohderyhmää olisi tarkoituksenmukaista laajentaa. Jatkossa Nyrkit savessa – työryhmän kohderyhmäksi voitaisiin määritellä alakoulun 5.-6. luokkalaisten, alle 29 -vuotiaat nokialaiset lapset ja nuoret. Varhaisemman havainnoinnin ja tuen varmistamiseksi on mahdollista **tarvittaessa** muodostaa työryhmälle lisäksi päivähoido-esiopetus-alakoulu – nivelvaiheen työryhmä (vrt. nivelvaiheen työryhmä), joiden toiminnassa on mahdollista huomioida erityisesti alle 5.-6. luokkalaisten nokialaisten lasten tarpeet ja huolenaiheet.

Nyrkit savessa – työryhmän toimintamalliin on jo pitkään sisältynyt perusasteen ja toisen asteen niveltyöryhmän työskentely. Nivelvaiheen työryhmän työskentely on koettu onnistuneeksi. Nivelvaiheen työryhmän työskentelyllä on ollut konkreettinen, selkeä tavoite ja tehtävä sekä kohderyhmä. Työryhmän kokoonpano on rakentunut niistä toimijoista, joiden työ- tai tehtävänkuvaan nivelvaiheen nuoret ovat kuuluneet. Nivelvaiheen työryhmässä on koettu, että on tarkoituksenmukaista käsitellä nivelvaiheen nuorten asiat

omassa kokouksessa. Kokouksessa käsitellyistä asioista on kuitenkin tiedotettu myös koko Nyrkit savessa – työryhmän toimijoita. Nivelvaiheen työryhmä on esimerkki onnistuneesta ja hyvästä käytänteestä, jota on tarkoituksenmukaista jatkaa edelleen.

Monialaisen yhteistyön mahdollisuudet ovat moninaiset, mutta toiminta ei aina ole ongelmatonta. Yhteistyön esteenä voivat olla eri toimijoiden erilaiset toimintatavat, - kulttuuri tai tietosuojaan liittyvät kysymykset. Nyrkit savessa – työryhmän toimijoiden mukaan monialainen yhteistyö mahdollistaa konsultoinnin ja keskustelun eri toimijoiden välillä. Toiminnan edellytys on ehdoton luottamuksellisuus. Tietojen vaihtaminen edellyttää lisäksi vaitiolosäädösten noudattamista kaikkien toimijoiden osalta.

Kerätyn aineiston mukaan voidaan todeta, että ”kun toimijat ovat tuttuja keskenään, on myös yhteydenotto helpompaa.” ”Eri toimijoiden toimenkuva tulisi selventää, jotta osataan ottaa yhteyttä oikeaan henkilöön ” Jotta Nyrkit savessa – työryhmän kaikki toimijat tulisivat tietoisiksi työryhmän toimijoiden mahdollisuuksista toimia lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi, työryhmän kokouksissa tulisi olla mahdollisuus tutustua eri toimijoiden näkemyksiin ja mahdollisuuksiin nuorten hyvinvoinnin edistämiseen ja syrjäytymisen ehkäisyyn liittyvässä toiminnassa. Tämä voitaisiin toteuttaa siten, että työryhmän kokouksissa toimijoiden oli mahdollista vuorollaan esitellä toimintaansa ja näkemyksiään lasten ja nuorten hyvinvointia ja syrjäytymisen ehkäisyä koskevissa asioissa.

Verkoston työskentelyä vahvistavat yhteiset tilaisuudet ja kehittämistä edistävä toimintakulttuuri. (Nousiainen ym. 2011, 110.) Tutustuminen Nyrkit savessa – työryhmän toimijoiden erilaisiin toimintamalleihin ja – kulttuureihin sekä uusiin toimijoihin mahdollistuu säännöllisten kokoontumisien ja yhteisten verkostopäivien avulla. Verkostopäivät ovat myös koulutuksellisia tilanteita, joissa on mahdollisuus siirtää tietoa sekä tiedottaa ajankohtaisista, nuoria koskevista asioista. Tällä hetkellä Nyrkit savessa – työryhmä järjestää verkostopäivän kerran vuodessa. Verkostopäivien määrää vuodessa voitaisiin lisätä, sillä ne on koettu tarkoituksenmukaisiksi ja toimiviksi tiedon jakamisen väyliksi. Useamman verkostopäivän järjestäminen mahdollistaisi sellaisen sisällön/ohjelman toteuttamisen, että koulutuksellisen osuuden lisäksi myös verkostoituminen mahdollistuisi paremmin (riittävä aika).

Monialainen yhteistyö toiminnan ehtona voidaan pitää sitä, että työryhmä käsittelee konkreettista ongelmaa, josta on samansuuntainen tulkinta (Määttä 2005, 215). Toiminnan konkreettisuudella voidaan tarkoittaa mm. case -tyyppistä asioiden käsittelyä. Aineiston mukaan Nyrkit savessa – työryhmän toimintatavan tulisi mahdollistaa tapauskohtaisten tilanteiden käsittelemisen niin, että keskustelussa voitaisiin käyttää nuorten nimiä. Työryhmän kokouksia voitaisiin näin hyödyntää työnohjauksellisina ja konsultaation mahdollistavina tilanteina.

Uudistetun nuorisolain (693/2010) ohjeistuksen mukaan nuorista ei nuorten ohjaus- ja palveluverkostoissa tule keskustella nimillä. Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan kannalta keskustelu nimillä on kuitenkin konkreettisen yhteistyön edellytys. Jotta uusiutuneen lainsäädännön (nuorisolaki 693/2010) ohjeistus ja Nyrkit savessa -työryhmän toimijoiden näkemykset voitaisiin sisällyttää Nyrkit savessa – työryhmän toimintatapaan, voitaisiin nuorten asioista keskustella työryhmän kokouksissa nimettöminä asiakasasioina. Mikäli tarvetta tapauksen tarkempaan käsittelemiseen ja selvittämiseen ilmenee, on mahdollista pyytää ao. nuoren (huoltajan) suostumus asian käsittelemiseen Nyrkit savessa -työryhmässä. Näin on toimittu aikaisemmin mm. nivelvaiheen työryhmässä esim. yhteishakuun, erityisesti joustavaan valintaan liittyvässä tiedonsiirrossa.

Monialaisen yhteistyön esteeksi voi muodostua toimijoiden sitoutumattomuus. Toimijoiden sitoutumattomuuteen vaikuttaa usein se, että työryhmän työskentelyyn osallistuminen ei riittävästi tue omaa työskentelyä. Säännölliset, jäsenyneet kokoontumiset edistävät toimijoiden sitoutumista ja mahdollistavat konsultoinnin ja tarvittaessa myös työohjauksellisen työtteen kokouksissa. Toimijoiden sitoutumista edistää lisäksi se, että työryhmän kokoonpano on kiinteä ja monialainen. Kun työryhmän kokoonpano pysyy stabiilina, luottamus toimijoiden välillä kasvaa, mikä edistää toimijoiden sitoutumista. Toimijoiden sitoutuminen vaikuttaa myös toiminnan vaikuttavuuden lisääntymiseen sekä vuorovaikutuksen ja dialogisuuden sekä yhteisen ymmärryksen ja tavoitteen syntymiseen. Varahenkilö – järjestelmän luominen lisäsi Nyrkit savessa -työryhmän toimintavarmuutta. Järjestelmän avulla olisi mahdollista varmistaa kokousten monialaisuus sekä toimijoiden sitoutuminen. Kokouskutsujen lähettämien ajoissa sekä esityslisistöjen liittäminen kutsuihin mahdollistaa toimijoiden valmistautumisen ja osallistumisen kokouksiin.

Tämän opinnäytetyön teoreettisten lähtökohtien ja case – tyyppisen toimintatutkimuksen tulosten perusteella voidaan sanoa, että monialaisella yhteistyöllä on mahdollisuus vaikuttaa nuorten hyvinvointiin ja syrjäytymisen ehkäisyyn. Vaikuttaminen edellyttää nuorten elinoloja koskevien tietojen vaihtoa, kokoamista, seuraamista ja arviointia sekä raportointia, jotta lapsille ja nuorille suunnattujen palveluiden yhteensovittaminen, vaikuttavuus ja tehostaminen onnistuisivat.

Nyrkit savessa -työryhmän kokousmuistioiden saattaminen hallinnollisen työryhmän (PAVE) tiedoksi edesauttaa nuorten elinoloihin liittyvän tiedon siirtymistä lähemmäksi päättäjiä. Säännöllisesti järjestetyt yhteiset kokoukset voisivat lisäksi olla avaintekijöitä sujuvan tiedonsiirron ja yhteistyön toteutumiseksi. Nyrkit savessa - työryhmän toimijoiden ja PAVE:n jäsenten yhteiset koulutus- ja verkostotapaamiset edistäisivät toiminnan edellytysten toteutumista. Yhteistyön toteutumista voisi edelleen edistää se, että Nyrkit savessa – työryhmän koordinaattori olisi hallinnollisen linjaustyöryhmän (PAVE) jäsen.

Nyrkit savessa – työryhmän toimintaa ja tavoitetta ovat selkiyttäneet sekä hallinnollisen linjaustyöryhmän (PAVE) ohjeistukset sekä Nyrkit savessa – työryhmän koordinaattorin toimenkuvan selkiyttäminen. Toimenkuvista sekä työryhmän ja hallinnollisen linjaustyöryhmän (PAVE) välisestä työjaosta tiedottamiseen tulisi kuitenkin kiinnittää erityistä huomiota. Jotta Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan ja tavoitteiden selkiytyminen onnistuisi, tulisi kaikkien toimijoiden olla tietoisia uusista työryhmän tehtävistä ja tehtävänjaosta näiden kahden työryhmän välillä. Nyrkit savessa – työryhmän tehtävät olisikin hyvä kirjata vuosittaiseen toimintasuunnitelmaan. Toimintasuunnitelman tulisi olla konkreettinen. Toimintasuunnitelmaan voitaisiin tarvittaessa määrittellä tarkemmin työryhmän toiminnan painopisteet toimintavuosittain. Painopisteiden määrittäminen tulisi perustua yhteisesti sovittuun, määriteltyyn tavoitteeseen. Tavoitteiden toteutumiseen liittyvät toimenpiteet tulisi kirjata toimintasuunnitelmaan konkreettisesti.

Näyttäisi siltä, että Nyrkit savessa – työryhmän toimijoiden määrittelemät monialaisen yhteistyön edellytykset määrittyvät erityisesti niiden konkreettisen tilanteiden ja huolenaiheiden pohjalta, joita he omassa työssään kohtaavat. Tällä hetkellä erityisen vahvana nuorten syrjäytymistä aiheuttavana tekijänä nähdään nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluiden vähäisyys Nokialla. Nyrkit savessa – työryhmän toimintaa tulisikin kehittää siten, että sen toiminnalla olisi mahdollista vastata tähän huoleen ja työryhmän toiminta voitaisiin nähdä merkityksellisenä myös toimijoiden oman työn onnistumisen ja työssä

jaksamisen kannalta. Lisäksi olisi tärkeää, että lasten ja nuorten palvelujen koordinoitua ja kehittämistä suunnattaisiin niin, että suunnittelussa tavoiteltaisiin myös lasten ja nuorten elinolojen parantamista ja osallisuuden lisäämistä. Säännölliset, vuosittaiset mm. nuorisovaltuuston kanssa edistäisivät tätä tavoitetta.

Nyrkit savessa – työryhmän toiminnasta tulisi tiedottaa laajemmin ja näkyvämmiin. Tietoisuus työryhmän tehtävästä, toiminnasta ja toiminnan mahdollisuuksista kasvattaa myös päättäjien mahdollisuutta saada tietoa nuorten elinoloista päätöksensä pohjaksi. Nyrkit savessa – työryhmän toiminnasta tulisi tiedottaa Nokian kaupungin Internet – sivulla. Tiedottaminen lisäisi myös työryhmän tunnettavuutta ja edistäisi vaikutusmahdollisuuksia. Tiedottamisen välineenä voitaisiin hyödyntää Nyrkit savessa – työryhmän toiminnasta koottua esitettä.

Monialaisilla yhteistyöryhmillä on erilaisia tehtäviä. Tehtävät liittyvät usein toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja toiminnan vaikutuksen arviointiin sekä seuraamiseen. Monialaisten yhteistyöryhmien tehtävänä on usein luoda ja kehittää uudenlaisia toimintatapoja – ja malleja sekä tarkoituksenmukaisia palveluita. (Atkinson & comp. 2002; Määttä 2011).

Opinnäytetyöhön liittyvästä case – tyyppisen toimintatutkimuksen aineistosta nousi esiin Nyrkit savessa – toimijoiden huoli nokialaisten nuorten päihteiden käytöstä. Asiaa on käsitelty Nyrkit savessa – työryhmän kokouksessa tammikuussa 2012, jossa todettiin, että alle 18 – vuotailta nokialaisilta nuorilta puuttuvat ns. matalankynnyksen mielenterveys- ja päihdepalvelut. (Nyrkit savessa – työryhmän muistio 2012.) Toimijoiden tavoitteena on saada Nokialle ns. matalan kynnyksen nuorten palvelupiste sekä päihde-toimintamalli, jonka avulla nuorten ohjaamista palveluihin voitaisiin koordinoita ja seurata.

Monialaisen yhteistyön edellytyksiä on se, että jäsenet hyväksyvät työhön kuuluvat, lakeihin perustuvat valta- ja vastuuasetelmat (Määttä 2011). Nyrkit savessa – työryhmän tavoitteen ja toimintatavan selkiytymisen kannalta on ollut tärkeää, että hallinnollinen linjaustyöryhmä (PAVE) on määritellyt Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan suhteessa hallinnollisen työryhmän toimintaan. Hallinnollisen linjaustyöryhmän (PAVE) tehtävänä on toimia tiedonvälittäjänä kunnallisen päätöksentekojärjestelmän ja Nyrkit savessa – työryhmän välillä. Nyrkit savessa – työryhmän toiminnassa korostuneet jatkossa yhä

enemmän tiedonhankintaan ja toiminnan toteuttamisen koordinointiin sekä seuraamiseen liittyvät tehtävät.

Monialaisesta verkostoyhteistyöstä hyötyvät sekä asiakas että ammattilaiset (Määttä 2011). Verkostoituneella työtavalla voidaan tuottaa laadukkaita, tarkoituksenmukaisia ja joustavia palveluita. Verkosto mahdollistaa palveluiden koordinoinnin, vastuun jakautumisen ja resurssien yhdistämisen. Verkosto mahdollistaa myös tiedon tuottamisen, kokoamisen ja hyödyntämisen. (Määttä 2007, 15; Nykänen 2010, 72.) Verkostossa on myös voimaa – monialaisen verkoston ääni ja vaikutusarvo on voimakkaampi kuin yksittäisen työntekijän.

Nyrkit savessa – työryhmän toimijoiden mukaan onnistuneen monialaisen yhteistyön edellytyksiä ovat tiedonsiirron onnistuminen sekä nuorten äänen huomioiminen päätöksenteossa ja palveluiden suunnittelussa sekä toteuttamisessa. Nyrkit savessa – työryhmän toimijat olivat huolissaan siitä, että nuorten ääni ei tule riittävästi huomioiduksi nuoria koskevassa päätöksenteossa. Voidaan sanoa, että nuoret ovat asiantuntijoita omalla alallaan, varsinkin omien elinolosuhteidensa ja tarpeiden näkökulmasta katsottuna. Siksi olisikin tärkeää huomioida nuorten ääni palveluiden suunnittelussa ja nuoria koskevassa päätöksenteossa. Lapset ja nuoret tulisi nähdä subjekteina omaan tilanteeseensa liittyvissä toiminnassa. Usein lasten ja nuorten vaikutusmahdollisuudet laajempaan kontekstiin liittyvään toimintaan, esimerkiksi palveluiden suunnitteluun ja järjestämiseen, jäävät vähäiseksi (Määttä 2011).

Monialaisen verkostoyhteistyö näyttäisi lisäksi edellyttävän sitä, että toiminnan toteuttamiselle on olemassa mahdollisuus ja riittävät resurssit sekä valtaa: mahdollisuus ja oikeutus toimintaan (Isoherranen ym. 2008, 138). Monialaisten yhteistyöryhmien toiminnan oikeutus voi perustua lainsäädäntöön, valtakunnalliseen tai paikalliseen ohjeistukseen tai tarpeeseen. Uudistunut nuorisolaki (693/2010) on ohjeistanut kuntien nuorten ohjaus- ja palveluverkostojen toimintaa ja sen järjestämistä. Nuorisolaki on omalta osaltaan vaikuttanut nuorten ohjaus- ja palveluverkoston syntyminen ja kehittämiseen Nokian kaupungissa.

Nyrkit savessa – työryhmän toiminta on jo ennen nuorisolain uudistusta (693/2010) pyrkinyt lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen ja syrjäytymisen ehkäisemiseen paikallisella tasolla. Nuorisolain uudistuksen velvoitteiden myötä Nyrkit savessa – työ-

ryhmän toiminnalle on muodistunut nyt myös oikeutus toiminnan toteuttamiseen. Nuorisolain uudistuksen velvoitteet (693/2010) ja Nokian kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointiohjelman 2016 ja sitä tarkentavan lastensuojelusuunnitelman tavoitteet ovat lisäksi terävöittäneet Nyrkit savessa – työryhmän tehtävää ja roolia nuorten ohjaus- ja palveluverkostossa Nokian kaupungissa.

Monialaisella yhteistyöryhmällä tulisi olla selkeä institutionaalinen konteksti (Määttä 2011). 1.1.2011 voimaan astuneella nuorisolain uudistuksella (693/2010) on ollut omat vaikutuksena myös Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan näkyvyyteen, uskottavuuteen sekä asemaan Nokian kaupungin nuorten ohjaus- ja palveluverkostossa. Uudistuneen nuorisolain (693/2010) velvoitteiden myötä sekä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointipalveluiden seurantaryhmän (PAVE) tekemän tehtäväkuvauksen perusteella voidaan sanoa, että Nyrkit savessa – työryhmän asema Nokian kaupungin nuorten ohjaus- ja palveluverkostossa on tällä hetkellä näkyvämpi ja vakaampi kuin aikaisemmin.

Luottamushenkilöiden osallistuminen monialaisten työryhmien toimintaan on vahvistanut yhteistyötä (Nousiainen ym. 2011, 110). Vaikka Nyrkit savessa – työryhmän kokoonpanoon ei tällä kehitysehdotuksella voi enää vaikuttaa, on todettava, että luottamushenkilön liittäminen Nyrkit savessa – työryhmän toimijoiden kokoonpanoon jatkossa voisi edistää työryhmän toiminnan tunnettavuutta, näkyvyyttä, vaikuttavuutta ja arvostusta sekä lasten ja nuorten kasvu- ja elinoloja koskevan tiedon siirtämistä lapsia ja nuoria koskevan päätöksenteon pohjaksi.

Tämän opinnäytetyön teoreettisen ja empiirisen aineiston perusteella voidaan tiivistetysti todeta, että monialaisella verkostoyhteistyöllä tarkoitetaan eri sektoreilla toimivien, eri toimialojen asiantuntijoiden toteuttamaa toimintaa yhteisen päämäärän saavuttamiseksi. Monialaisen yhteistyön edellytyksiä näyttäisi olevan yhteinen, määritelty tavoite ja toiminnan tavoitteeseen nähden oikea kohderyhmä sekä ennaltaehkäisevä, konkreettinen ja tiedottava toimintatapa. Monialaisen yhteistyön onnistumista lisäävät toiminnan luottamuksellisuus sekä toimivaltaisuus.

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointipalveluiden hallinnollinen linjaustyöryhmä (PAVE) on määritellyt Nyrkit savessa – työryhmän kokoonpanon ja tehtävät, joten tämän opinnäytetyön **kehittämisehdotus sisältää lähinnä työryhmän toiminnan tavoitteeseen, kohderyhmään ja toimintatapaan liittyviä ehdotuksia**. Tämän opinnäyte-

työn perusteella Nyrkit savessa -työryhmää koskeva kehittämis ehdotus sisältää tiivistetysti seuraavat toimenpiteet:

1. Toiminnan tavoite

- toiminnan painopisteiden määrittäminen (yhteinen tavoite) toimintavuosittain. Painopisteiden asettaminen pohjautuu niihin tarpeisiin, joita Nokian kaupungissa syntyy. Tarpeiden määrittely perustuu nuorilta ja verkostosta saatuun informaatioon.

2. Kohderyhmä

- kohderyhmän laajentaminen (alakoulujen 5.-6. lk. oppilaat, alle 29 – vuotiaat nokialaiset lapset ja nuoret)

3. Toimintatapa

- konkreettisen, vuosittaisen toimintasuunnitelman laatiminen (toiminnan painotukset)
- tiedottamisen tehostaminen (asiantuntijatapaamiset, nuorisovaltuutettujen tapaminen)
- säännölliset, jäsenyneet kokoukset (aikataulutus)
- verkostopäivien järjestäminen kahdesti vuodessa
- case – tyyppisen asioiden käsittelyn mahdollistaminen (esityslistalla esim. asiakasiana)
- konkreettinen, ammatillisen keskustelun ja konsultoinnin mahdollistava työote
- yhteistyön tehostaminen hallinnollisen linjaustyöryhmän (PAVE) kanssa (säännölliset, yhteiset kokoukset ja koulutukset). Nyrkit savessa – työryhmän koordinaattorin tulisi PAVE:n kokouksiin säännöllisesti)
- hyvien käytänteiden jatkaminen toiminnassa (nivelvaiheen työryhmä)
- säännöllinen toiminnan arviointi (kyselylomakkeet, kehittämistilanteet, koulutus, toimintakertomus)

4. Muut

- työnjako suhteessa PAVE (selkeä, kirjattu toimintasuunnitelmaan)
- työryhmän varajäsenten nimeäminen
- lasten ja nuorten palvelukartan rakentaminen ja päivittäminen (Nyrkit savessa – työryhmän edustajan nimeäminen ko. työryhmään)

- nuorten päihdetoimintamallin (prosessikuvaus)
- nuorille suunnatut palvelut (ns. matalan kynnyksen palvelupiste, esite)

Tämä kehitysehdotus on tarkoitettu esitellä Nyrkit savessa – työryhmän sekä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointipalveluiden hallinnollisen linjaustyöryhmän (PAVE) jäsenille. Tämä kehitysehdotuksen pohjalta Nyrkit savessa – työryhmän toimintaan liittyvä kehittämisprosessi jatkuu edelleen. Kehittämistyön pohjaksi tarvitaan toiminnan arviointia ja siksi olisi tärkeää, että jatkossa Nyrkit savessa -työryhmän toimintaa arvioidaan säännöllisesti jatkossakin.

7 POHDINTA

Voidaan todeta, että Nyrkit savessa – työryhmän toiminta on tänä päivänä uusien haasteen edessä. Nuorten työttömyys on edelleen kasvamassa. Ilman työ- tai koulutuspaikka olevien nokialaisten nuorten määrä on huolestuttava. Kevään 2012 aikana olemme saaneet kuulla huolestuttavia uutisia toisen asteen opintojen keskeyttäneiden nuorten määrän kasvamisesta. Näiden tietojen pohjalta voidaan ennustaa, että haasteet nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi myös lisääntyvät. Tähän haasteeseen vastaamiseen tarvitaan monialaista yhteistyötä sekä riittävän varhaisessa vaiheessa tapahtuvaa lasten ja nuorten ongelmien havaitsemista.

Monialaisen Nyrkit savessa – verkostotyöryhmän toimintaan liittyvä kehittämisprosessi on käynnissä Nokian kaupungissa. Kaupunginjohtajan asettaman hallinnollisen linjaustyöryhmän (PAVE) nimeäminen on vaikuttanut suuresti kehittämisprosessin käynnistymiseen. Hallinnollinen linjaustyöryhmä (PAVE) on lisäksi aloittanut syksyllä 2011 kehittämisprosessin, jonka tavoitteena on lasten ja nuorten palveluprosessien kuvaaminen Nokian kaupungissa (Helin 2011). Prosessikuvaukset tullevat edelleen selkiyttämään myös Nyrkit savessa – työryhmän tehtävää ja toimintatapaa sekä asemaa nuorten toimijana Nokian kaupungin ohjaus- ja palveluverkostossa. Nyrkit savessa – työryhmän toimintaa liittyvän kehittämisprosessin jatkumisen kannalta olisikin tärkeää, että jatkossa myös Nyrkit savessa – työryhmän toimijat voisivat osallistua Nokian kaupungin lasten ja nuorten palveluprosessien rakentamiseen ja kuvaamiseen.

7.1 Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan kehittyminen

Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan juuret ovat 1990 – luvun puolivälissä. On ollut aikoja, jolloin työryhmän toiminta on ollut hiipumassa. Toiminnan terävöittämiseksi on vuosien varrella toteutettu toimintatavan ja – rakenteenkin muutoksia. Vaikka Nyrkit savessa – työryhmän toiminta on muuttunut vuosien varrella, työryhmän toiminnan päämäärä näyttäisi säilyneen kirkkaana. Nokialaisten nuorten syrjäytyminen on ollut jo 15 vuoden ajan kaikkien työryhmän toimijoiden yhteinen, jaettu huoli.

Voidaan sanoa, että Nokian kaupungissa on pitkät perinteet monialaisesta verkostoyhteistyöstä. Monialaisen verkostoyhteistyön käynnistymiseen ja kehittymiseen on vaikuttanut ”Aktiivinen vaihtoehto nuorille Nokialla” ESR – hankkeen käynnistyminen vuonna 1995. Työryhmä on toiminut Nokian kaupungissa jo yli 15 vuotta. Tämä kertoo mielestäni siitä, että Nyrkit savessa – työryhmän toiminta on koettu tärkeäksi ja tarpeelliseksi. Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan käynnistymisen jälkeen Nokian kaupunki on tullut valtakunnallisestikin tunnetuksi Nyrkit savessa – työryhmästä ja työryhmän toimintaan on käyty tutustumassa ja toimintaa on esitelty useissa tilanteissa ja koulutuksissa.

Toiminnan alkuvuosina Nyrkit savessa -työryhmän toiminnan kohderyhmänä olivat nokialaiset perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheessa erityistä tukea tarvitsevat nuoret. Toiminnan tavoitteena oli ehkäistä erityisesti koulutuksellista syrjäytymistä ja koulupudokkuutta. Työryhmän toimintatapa oli konkreettinen: nuorten tilanteista puhuttiin nimillä ja ohjauksesta sekä tukitoimenpiteistä sovittiin yksilökohtaisesti. Nyrkit savessa – työryhmän toimijat olivat pääsääntöisesti Nokian kaupungin hallintokuntien edustajia, lähinnä koulu-, sosiaali- ja terveystyöntekijöistä. Vuosien myötä Nyrkit savessa – työryhmän kokoonpano laajentui edelleen. Työryhmän toimintaan osallistui toimijoita useammista kaupungin hallintokeskuksista sekä seurakunnasta.

Nyrkit savessa – työryhmä on lähtökohdiltaan ollut ESR – hankkeen myötä synnytetty, tehtäväkohtainen verkostotyöryhmä, jonka päämääränä on ollut lähinnä 15–17 – vuotiaiden koulupudokkaiden ja putoamisuhan alaisten nokialaisten nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen. Tänä päivänä Nyrkit savessa – työryhmä voidaan nähdä paikallisena, monialaisena ja lakisääteisenä verkostoyhteistyöryhmänä, jonka kohderyhmä on laajempi.

Nyrkit savessa – työryhmän kohderyhmän muuttuminen on vaikuttanut myös työryhmän kokoonpanon, toiminnan tavoitteen ja toimintatavan kehittämistarpeeseen. Työryhmän kokoonpanoa on muutettu elokuussa 2011. Uudistettu kokoonpano pyrkii vastaamaan työryhmälle asetettuihin tavoitteisiin siten, että siinä on huomioitu monialaisuus. Nyrkit savessa – työryhmän toimijoihin kuuluu nykyisin edustajia, jotka työskentelevät eri-ikäisten lasten ja nuorten parissa (ala- ja yläkoulu sekä toinen aste).

Tilannearvio Nyrkit savessa – työryhmän toiminnasta osoitti, että työryhmän toiminta koetaan tällä hetkellä hyvänä. Nyrkit savessa – työryhmän toiminnassa on tilannearvion mukaan paljon vahvuuksia (mm. toiminnan avoimuus, toimijoiden sitoutuneisuus ja motivoituneisuus) ja hyviä käytänteitä kuten mm. nivelvaiheen työryhmän toiminta. Näiden hyvien toimintamallien ja –käytänteiden jatkaminen on tärkeää tulevaisuudessakin. Miksi sitten työryhmän toimintaa pitäisi kehittää?

Tällä hetkellä työryhmän toiminnan kehittämistarpeeseen ovat vaikuttaneet erityisesti uudistuneen nuorisolain (693/2010) velvoitteet sekä Nokian kaupungin strategiaan pohjautuva lasten ja nuorten hyvinvointiohjelma 2016 sekä sitä tarkentava lastensuojelusuunnitelma - mutta myös tilannearviosta esiin nousset kehittämishaasteet. Lainsäädännön ja ohjelmien tavoitteiden pohjalta Nyrkit savessa – työryhmälle on asetettu uusia tavoitteita ja tehtäviä. Tilannearvion kehittämishaasteet liittyivät Nyrkit savessa – työryhmän tavoitteen, toimintatavan, kohderyhmän sekä aseman ja toiminnan selkiyttämiseen.

Voidaan siis todeta, että tässä opinnäytetyössä synnytettylle kehitysehdotukselle on ollut olemassa tilaus. Syntynyt kehitysehdotus toimii jatkossa pohjana /ehdotuksena lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointipalveluiden hallinnollisen linjaustyöryhmän (PAVE) tarkistaessa Nyrkit savessa – työryhmän toimintatapaa ja toiminnan tavoitteita Nokian kaupungissa. Tutkimuksen hyödyllisyyttä voidaan perustella myös vastausten saamisella Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan tilannearviosta esiin nousseisiin kehityshaasteisiin, joihin tässä opinnäytetyössä on pyritty löytämään vastauksia.

Kehitysehdotus tähtäsi siihen, että Nyrkit savessa – työryhmä on monialainen verkostoyhteistyöryhmä, jonka toiminnan tavoite, kohderyhmä ja toimintatapa vastaavat työryhmän toiminnalle asetettuihin tavoitteisiin. Tavoitteena on, että kehittämällä Nyrkit savessa -työryhmän toimintaa kehitysehdotuksen suuntaisesti, työryhmän toiminnalla on mahdollista parantaa työryhmän mahdollisuuksia ehkäistä nokialaisten lasten ja nuorten syrjäytymistä.

7.2 Tutkimusmenetelmälliset näkökohdat

Tieteellisen tiedon keskeinen tunnusmerkki on luotettavuus. Laadullisen tutkimuksen tulokset ovat usein enemmän perusteltuja tulkintoja kuin objektiivisia tosiasioita. Laadullisessa tutkimuksessa objektiivisuuden ideaali on korvautunut vakuuttavuuden näkökulmalla, jolloin olennaista on tehtyjen valintojen näkyväksi tekeminen ja perustelu. (Toikko & Rantanen 2009, 121–122,127.)

Kehittämistoiminnassa luotettavuus tarkoittaa ennen kaikkea käyttökelpoisuutta. Ei kuitenkaan riitä, että kehittämistoiminnan yhteydessä syntyvä tieto on todenmukaista, vaan sen tulee olla myös hyödyllistä. (Toikko & Rantanen 2009, 212 – 122.) Tämän opinnäytetyön hyödyllisyyttä voidaan perustella useasta eri näkökulmasta. Ensinnäkin case – tyyppisen toimintatutkimuksen toteuttamisen lähtökohta perustuu tarpeeseen Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan kehittämistä. Tarve toiminnan kehittämistä perustuu Nokian kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointiohjelman 2016 ja sitä tarkentavaan lastensuojelusuunnitelmaan sekä nuorisolain uudistuksen mukanaan kunnille tuomiin velvoitteisiin.

Luotettavuuden kannalta tavoitteena tässä opinnäytetyössä oli kuvata case – tyyppisen toimintatutkimuksen toteutus ja konteksti niin läpinäkyvästi, että muut voivat arvioida tulosten käyttökelpoisuutta omassa yhteisössään. Pitää kuitenkin muistaa, että jokainen kehittämisprosessi on ainutkertainen. Voidaankin todeta, että muualla kehitettyä on vaikea istuttaa erilaiseen toimintaympäristöön. Kehittämis ehdotukset ja tuotokset ovat tässä mielessä kontekstisidonnaisia. (Toikko & Rantanen 2009, 126.)

Toimintatutkimuksessa tutkija voi toimia osallistuvana havainnoijana käytännön tilanteissa. Tutkimusongelmat määritellään osallistujien kanssa, jolloin kaikki tarkastelevat kriittisesti omia käsityksiään, arvojaan ja toimintatapojaan. Tavoitteena on molemminpuolinen tietoisuuden lisääntyminen. (Koivula 2010.) Nyrkit savessa – toimijat ovat olleet mukana määrittelemässä tämän opinnäytetyön tutkimusongelmaa (2.) sekä sitä tarkentavia tutkimuskysymyksiä sekä osallistuneet vapaaehtoisesti Open Space menetelmällä toteutettuun kehittämistilanteeseen, jonka tarkoituksena oli saada vastauksia opinnäytetyön 2. tutkimusongelmaa tarkentaviin kysymyksiin.

Tutkimuksen eettisyyden kannalta on tärkeää, että tutkija tiedostaa oman vaikutuksensa ja näkemyksensä tutkimusprosessissa. Tiedostaminen voidaan nähdä sekä vahvuutena että haasteena. (Koivula 2010.) Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu mm. että tutkijat ja tieteelliset asiantuntijat noudattavat rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa. (Suomen Akatemian tutkimuseettiset ohjeet 2003, 5.)

Nokian kaupungin kasvatus- ja opetuskeskuksen edustajana Nyrkit savessa – työryhmässä minulla on ollut mahdollisuus seurata läheltä Nyrkit savessa – työryhmän toimintaa ja muodostaa omat mielipiteeni sen kehittämiseen liittyvistä tarpeista ja haasteista. Tässä opinnäytetyössä roolini tutkijana on kuitenkin edellyttänyt pidättäytymistä omien mielipiteiden ja käsitysten ilmaisemisesta tutkimuksen aineiston keräämiseen ja analysointiin liittyen. Tutkimustulosten ja kehitysehdotuksen rakentamisessa olen pyrkinyt toimimaan objektiivisesti, aineistossa pitäytyen.

Tutkijoiden tulee noudattaa tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia ja eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä sekä toteuttavat tieteellisen tiedon luonteeseen kuuluvaa avoimuutta tutkimuksensa tuloksia julkaistessaan. (Suomen Akatemian tutkimuseettiset ohjeet 2003, 5.)

Osallistumalla kehittämistyöhön kaikissa kehittämisprosessin vaiheissa, Nyrkit savessa – työryhmän toimijoiden on ollut mahdollista vaikuttaa työryhmän toiminnan kehittämiseen, mutta samalla on turvattu tutkimuksen virhemahdollisuudet sekä vahvistettu tulosten luotettavuutta.

LÄHTEET

Aaltonen K. (toim.) 2011. Nuorten hyvinvointi ja monialainen yhteistyö. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Atkinson, M., Wilkin A., Stott, A., Doherty, P. and Kinder, K. 2002. Multi-agency Working: a Detailed Study. National Foundation for Educational Research, The Mere, Upton Park, Slough, Berkshire SL1 2DQ
<http://www.nfer.ac.uk/nfer/publications/CSS02/CSS02.pdf>

Helin M. 2011. Nuorten palveluprosessien kuvaaminen. Luento. 17.11.2011. Nokian kaupunki.

Helne, P. Ainakin sata nuorta on Nokiolla vailla koulutus- ja työpaikkaa. Artikkel. Nokian Uutiset 5.11.2012. Luettu 5.12.2012.

Ihalainen, L. 2011. Nuoret ja yhteiskuntatakuu. Luento 26.9.2011. Säätytalo. Helsinki
http://www.tem.fi/files/30957/Nuoret_yhteiskuntatakuu_Ihalainen.pdf

Isoherranen, K., Rekola, P. & Nurminen, R. 2008. Enemmän yhdessä – moniammatillinen yhteistyö. Helsinki: WSOY.

Järvensivu, T., Nykänen, K. & Rajala, R. 2010. Verkostojohtamisen opas: Verkostotyöskentely sosiaali- ja terveysalalla. Muutosvoimaa vanhustyön osaamiseen -hankkeen julkaisu.

Kangaspunta, K. Nuorten yhteiskuntatakuu - hallituksen kärkihanke. Luettu 22.3.2012.
<http://www.laureakatsaus.fi/oppiminen/nuorten-yhteiskuntatakuu/>

Koivula, U-M 2010. Toimintatutkimus. Action research. Moodle. PP - esitys. Tampereen ammattikorkeakoulu. Tampere. Luettu 1.6.2011.
<http://elearn.piramk.fi/file.php/3576/TOIMINTATUTKIMUS.pdf>

Koponen, M. 2010. Nuori putoaa putkesta – lasku 1,2 miljoonaa. Artikkel. Taloussanomien. Luettu 8.3.2012.
<http://www.taloussanomien.fi/tyo-ja-koulutus/2011/04/18/nuori-putoaa-putkesta--lasku-12-miljoonaa/20115003/139>

Lasten ja nuorten hyvinvointiohjelma 2016 ja sen liitteenä oleva lastensuojelusuunnitelma. Nokian kaupungin valtuuston pöytäkirja 21.3.2011. Nokian kaupunki. Luettu 30.3.2011.
<http://nokiankaupunki.ktweb.fi/>

Lastensuojelulaki (417/2007)

Leppämäki, M. 2011. Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan tilannearvio ja kehittämissaasteet. Kehittämistehtävä. TAMK. Tampere.

Lybeck T. & Wallden J. 2011. Nuorisolain muutokset – monialainen yhteistyö ja etsivä nuorisotyö. Teoksessa Aaltonen, K. (toim.) Nuorten hyvinvointi ja monialainen yhteistyö. Helsinki: Tietosanoma Oy, 25–58.

Määttä, M. 2004a. Moniammatilliset ryhmät ehkäisevän päihdetyön toteuttajina Helsingissä. Tutkimuskatsauksia 4/2004. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Määttä, M. 2004b. Moniammatillisten ryhmien toimintaideologiat ha nuorten hyvä elämä. Teoksessa: Petri Paju (toim.) Samaan aikaan toisaalla... Nuoret, alueellisuus ja hyvinvointi. (s. 106–116). Nuorten elinolot – vuosikirja IV. Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisosiain neuvottelukunta. Helsinki: Stakes.

Määttä, M. 2005. Multi-agency teams: a means for good youth services? In: Tommi Hoikkala & Pekka Hakkarainen & Sofia Laine (eds.) Beyond Health Literacy. Youth Cultures, Prevention and Policy. (p. 203–218). Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

Määttä, M. 2006. Poikkihallinnolliset ryhmät ja perheiden ongelmiin puuttuminen. Artikkel. Yhteiskuntapolitiikka 71 (2006):6.

Määttä, M. 2007. Yhteinen verkosto? Tutkimus nuorten syrjäytymistä ehkäisevistä poikkihallinnollisista ryhmistä. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. Helsinki.

Määttä, M. 2010. Lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyväsuunnittelu kunnissa. Janus vol. 18 (3) 2010, 243–259. Luettu 21.4.2012.

http://www.sosiaalipoliittinenyhdistys.fi/janus/0310/Janus_03_2010_Maatta.pdf

Määttä, M. 2011. Monialainen verkostotyö nuorten parissa. Luento 17.11.2011. Kerhola. Nokian kaupunki.

Mönkkönen, K. 2007. Vuorovaikutus. Dialoginen asiakastyö. Helsinki: Edita Prima Oy. Nokian kaupungin lastensuojelusuunnitelma. Kaupunginhallituksen päätöspöytäkirja 7.3.2011 § 101. Nokian kaupunki. Luettu 31.5.2011.

<http://nokiankaupunki.ktweb.fi/>

Nokian kaupungin lastensuojelusuunnitelma. Nokian kaupunki 2010.

Nousiainen, K., Paasivirta A., Pitkänen S., Turunen, S. & Vehviläinen, J. 2011. Monialainen yhteistyö ja verkostomaiset työtävät lasten ja nuorten palveluissa. Sektoritutkimuksen neuvottelukunta 8-2011. Luettu 23.2.2012.

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Tiede/setu/liitteet/SETU_8-2011.pdf

Nummi P. Fasilitaattorin käsikirja. Tarina siitä miten Ykä Hirvi vie ryhmän tuskasta tuloon. 2007. Helsinki: Edita Prima Oy.

Nuorisolaki (72/2006), 1.1.2011 voimaan tulleet muutokset (693/2010)

Nykänen, S. 2010. Ohjauksen palvelujärjestelyiden toimijoiden käsitykset johtamisesta ohjausverkostoissa – Matkalla verkostojohtamiseen? Väitöskirja. Luettu 13.2.2011.

<https://www.jyu.fi/ajankohtaista/arkisto/2010/04/tiedote-2010-04-15-10-49-31-478678>

Nykänen, S. 2010. Nuorten koulutukseen ja työhön ohjaamiseen tarvitaan tiiviimpää yhteistyötä. Tiedote. Jyväskylän yliopisto. Luettu 15.4.2012.

<https://www.jyu.fi/ajankohtaista/arkisto/2010/04/tiedote-2010-04-15-10-49-31-478678>

Nyrkit savessa – työryhmän muisto 24.1.2012.

Saari, R. 1999. Julkaisussa Aktiivinen vaihtoehto nuorille Nokialla – projekteista uusiin käytäntöihin. Paananen, Pirjo (toim.) 1999. Aiheita – monistesarja 28/1999. Stakes.

Suomen Akatemian tutkimuseettiset ohjeet 2003. Luettu 14.4.2012.

<http://www.aka.fi/Tiedostot/Tiedostot/Julkaisut/Suomen%20Akatemian%20eettiset%20ohjeet%202003.pdf>

Tarpila, J-E. Open Space. Open Space Technology. Yksi laki ja neljä periaatetta. Luettu 18.4.2011. <http://www.facilitatioareena.com/open-space>

Tietoja Nokiasta 2011. Luettu 30.5.2011.

<http://www.nokiankaupunki.fi/kuntainfo/>

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen yliopistopaino.

Tuomi, J. & Sarajärvi A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Tammi.

Virtanen, P. 1999. Verkostoista voimaa. Teoksessa Virtanen, P. (toim.) Verkostoituva asiakastyö. Tampere: Kirjayhtymä Oy

Wallden, J. 2010. Monialainen yhteistyö ja etsivä nuorisotyö – nuorisolaki muuttuu. Luento 15.12.2010. Nokian lukion auditorio. Nokian kaupunki.

LIITTEET

Liite 1: Open Space - kehittämistilaisuuden kutsu ja ohjelma

Tule mukaan kehittämään Nyrkit savessa – työryhmän toimintaa!

Kutsumme Nyrkit savessa – työryhmän nykyiset ja tulevat toimijat, hallinnollisen työryhmän jäsenet sekä toiminnan kannalta keskeiset johtavat virkamiehet ja yhteistyökumppaneiden esimiestason edustajat yhteiseen kehittämisiltapäivään to 25.8.2011 Uimahallin nuorisotiloille. Tilaisuudessa kehitetään Nyrkit savessa – työryhmän toimintaa vastaamaan toimijoiden tarpeisiin sekä nuorten parissa toimivien työkentällä eteen tuleviin haasteisiin. Tilaisuuden vetäjänä toimii Marita Leppämäki osana Sosionomi YAMK -opintoihin liittyvää tutkimustyötään. Ohessa kehittämisiltapäivän ohjelma ja tietoa työryhmän kehittämistyön etenemisestä aina toiminnalle tehdystä tilannearviosta nyt järjestettävään kehittämisiltapäivään.

Tervetuloa kehittämisiltapäivään!

Terveisin,

Koordinaattori Mirja Laitinen

Marita Leppämäki, Sosionomi (ylempi AMK), opiskelija

Nyrkit savessa – työryhmä

Tampereen ammattikorkeakoulu

Vapaa-aikakeskus/Nokian kaupunki

marita.leppamaki@nokiankaupunki.fi

p. 040 – 8443 966

mirja.laitinen@nokiankaupunki.fi

Nyrkit savessa – työryhmän kehittämisiltapäivä 25.8.2011

klo 12.15 – 15.30 Uimahallin nuorisotiloilla (Välikatu 24, Nokia)

OHJELMA

- klo 12.15 Tilaisuuden avaus, Työryhmän koordinaattori Mirja Laitinen ja Marita Leppämäki, Sosionomi (ylempi AMK) opiskelija, TAMK
- klo 12.25 Nuorisolaki ja palveluverkoston haasteet, Nuorisokoordinaattori Tiina Alakoski
- klo 12.40 Lasten ja nuorten hyvinvointiohjelma ja lastensuojelusuunnitelma Nokialla – ohjelmat käytännön tueksi, Sosiaalityön johtaja Erja Kovalainen
- klo 13.00 Tilanearvio Nyrkit savessa – työryhmän toiminnasta, Marita Leppämäki

TAUKO

- klo 13.30 Open Space -työskentely alkaa
- 4 kokouspaikkaa, vapaa kierto
 - kahvittelumahdollisuus aulassa
 - taukoihin mahdollisuus vapaasti

klo 15.00 Loppuyhteenveto ja palautekeskustelu, Marita Leppämäki

Nyrkit savessa – työryhmän kehittämistyön eteneminen

Nyrkit savessa – työryhmän toimintaa on pyritty kehittämään vuosien varrella ajan haasteisiin vastaten. Työryhmän toiminnasta on koottu tilanearvio (12/2010 - 5/2011), josta nousi esiin toiminnan kehittämistarpeita. Tällä hetkellä Nyrkit savessa – työryhmän kehittämistyöhön vaikuttavat erityisesti Nokian kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointiohjelmaan 2016 ja sitä tarkentavaan lastensuojelusuunnitelmaan kirjatut kehittämistavoitteet sekä nuorisolain uudistus. Työryhmälle on nimetty hallinnollinen linjaustyöryhmä 27.1.2011, jonka tehtävänä on tarkistaa varsinaisen työryhmän kokoonpano ja tehtävä.

Nyrkit savessa – työryhmän toiminnan kehittämisen jatkotyöskentelyyn ja tutkimustyöhön liittyy case – tyyppinen toimintatutkimus (opinnäytetyö). Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa ehdotus Nyrkit savessa – työryhmän toimintamallista, jonka rakentamisessa on pyritty huomioimaan monialaisen verkostoyhteistyön edellytykset sekä Nyrkit savessa – työryhmän toiminnalle asetetut tavoitteet (kehitystulos). Aineisto kehitystuloksen rakentamiseksi kerätään Open Spacen – menetelmän avulla. Open Space toteutetaan Nokian uimahallin nuorisotiloilla torstaina 25.8.2011 klo 12.15 – 15.30.

Marita Leppämäki

Tampereen ammattikorkeakoulu, Sosionomi (ylempi AMK) opiskelija